

ÜYÜ Nİ ÜHORO
MWEGA ÜRIA WAANDIKIRÛO Nİ

JOHANA

1 O KIAMBIRIRIA-Rİ, Ühoro warĩ o kuo, naguo Ühoro watũire o hari Ngai, o naguo Ühoro warĩ o Ngai. ² Ücio, Ühoro-rĩ, nĩagĩtũire hari Ngai o kiambiriria. ³ Indo ciothe ikigĩa ciagĩire na undũ wake, na kindũ o giothe kirĩa kigĩite, gũtirĩ kiagĩire we atarĩ ho, o na kimwe. ⁴ Thĩinĩ wake nĩkuo kwari muoyo, naguo muoyo ücio nĩguo warĩ ütheri wa andũ. ⁵ Naguo ütheri nĩtũũire o ütherete nduma-inĩ, nayo nduma ndiaũhootire.

⁶ Nĩgwokire mündũ wareketio nĩ Ngai, wetagwo Johana. ⁷ Mündũ ücio okire nĩ undũ wa üira, oimbũre ühoro wa ütheri ücio, nĩ getha andũ othe metikie nĩ undũ wake. ⁸ Na tiwe ütheri ücio; okire no getha oimbũre ühoro waguo, ütheri ücio. ⁹ Ütheri kũna, üria ümũrikagira mündũ o wotho, nĩwari kuo ügĩũkaga thĩ. ¹⁰ We, Ütheri ücio, aarĩ gũkũ thĩ, o nayo thĩ ikigĩa yagĩire na undũ wake, nakio kirindĩ gĩa gũkũ thĩ gĩkiaga kũmũmenya. ¹¹ Okire gwake mwenc, nao andũ ake mwene matiigana kũmwiti-kira. ¹² No aria othe maamwĩtikĩire, nĩo aria mehokete rĩitwa riake, acio akĩmahotithia gũtuika ciana cia Ngai, ¹³ itaaciarĩrũo nĩ thakame, kana igĩciarũo nĩ kwenda kwa mwĩri kana kwenda kwa mündũ, no Ngai. ¹⁴ We, Ühoro-rĩ, agĩgĩtuika mündũ, agĩtũũrĩa na ithuĩ aiyũirũo nĩ ütugi na ühoro-ürĩa-wa-ma, na ithuĩ tũkũlonera riri wake, riri o ta wa mwana wa mũmwe oimĩte kũri Ithe.

¹⁵ Johana nĩoimbũrĩte ühoro wake, akaanĩrĩa akoiga atĩrĩ, Ücio nowe ndoigire, atĩ, Üria ügũũka thutha wakwa nĩagĩite mbere yakwa, nĩ gũkorũo aarĩ kuo mbere yakwa. ¹⁶ Amu-rĩ, thĩinĩ wa kũiyũrũo kũu gwake twanaheo ithuothe, tũgĩtugagwo rĩngĩ na rĩngĩ. ¹⁷ Tondũ watho watũmirũo na Musa; ütugi na ühoro-ürĩa-wa-ma mokire na Jesu Kristo. ¹⁸ Gũtirĩ mündũ üri ona Ngai; Mũriũ wa mũmwe, üria wĩ gĩthũri-inĩ gĩa Ithe, nĩwe uumbũrĩte ühoro wake.

¹⁹ Üira wa Johana naguo nĩ üyũ, rĩrĩa Ayahudi maamũrekeirie athĩnjĩri-Ngai na Alawii, me Jerusalemu, makamũũrie, Wee nĩwe ü? ²⁰ Akiumbũra na ndahithe; agĩkiumbũra akiuga, Nĩ ti nĩ Kristo. ²¹ Nao makĩmũũria, Ningĩ nĩ atĩa? Nĩwe Elija? Nake akiuga, Ti nĩ. Ükĩrĩ mũnabii üria? Nake agĩcokia, Aca. ²² Tondũ ücio makĩmũũria atĩrĩ, Ningĩ nĩwe ü? nĩguo tũhũndũrĩre aria maatũrekeirie ühoro. Ükuuga atĩa ühoro waku?

²³ Nake akiuga atĩrĩ, Nĩ nĩ mũgambo wa mündũ ükwanĩrĩa werũ-inĩ akoiga, Rũngariani njĩra ya Mwathani, o ta üria Isaia üria mũnabii oigire.

²⁴ Na andũ acio maareketio nĩ Afarisai. ²⁵ Magĩcoka ningĩ kũmũũria, makĩmwĩra atĩrĩ, Rĩu-rĩ, ongorũo tiwe Kristo, na tiwe Elija, na tiwe mũnabii üria-rĩ, ükĩbatithagia andũ nĩ undũ kĩ? ²⁶ Nake Johana akĩmacokeria, akiuga, Nĩ mbatithanagia na maĩ: o gũkũ kwanyu nĩkũrũngĩ mündũ mũtoĩ, ²⁷ üria ügũũka thutha wakwa, itaigaine nĩ njohore mũkwa wa kiratũ giake. ²⁸ Maundũ macio mekĩrũo Bethania mũrĩmo üria wa Jorodani, o kũu Johana aarĩ kũbatithania.

²⁹ Mũthenya üyũ üngĩ akĩona Jesu agĩũka arorete kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, Onei Gatũrũme ka Ngai, karia ga gũtwara mehĩa ma kirindĩ! ³⁰ Üyũ nowe ndoigire, atĩ, Thutha wakwa nĩgũgũũka mündũ ügũte mbere yakwa, nĩ gũkorũo aarĩ kuo mbere yakwa. ³¹ Na ndiamũũĩ o na nĩ; indĩ nĩguo aguũkire Isiraeli, nĩkio ndokire ngĩbatithagia andũ na maĩ. ³² O nake Johana akiheana üira, akiuga, Nĩnyonete Roho agĩkũrũka akiuma Igũrũ

- 1 Kĩam 1:1;
- 1 Joh 1:1, 2;
- Kũg 19:13.
- 2 Kol 1:17.
- 3 Thab 33:6;
- 3 Kol 1:16;
- Ahib 1:2.
- 4 Joh 5:26.
- 5 Joh 3:19.
- 6 Luk 1:13-17,
- 76, 77;
- Mat 3:1;
- Mar 1:4.
- 7 Joh 3:26.
- 8 Joh 1:20, 34.
- 9 1 Joh 2:8.
- 10 1 Kor 8:6.
- 11 Mat 21:38.
- 12 1 Joh 3:1;
- Gal 3:26.
- 13 Joh 3:5, 6.
- 14 Rom 1:3;
- Gal 4:4;
- 2 Pet 1:16, 17.
- 15 Joh 1:27, 30;
- Mat 3:11.
- 16 Ef 1:23;
- Kol 1:19.
- 17 Tham 20:1,
- 22;
- Rom 6:14.
- 18 Joh 6:46;
- 1 Tim 6:16;
- 1 Joh 4:12;
- Mat 11:27;
- Luk 20:22.
- 19 Luk 3:15.
- 20 Atũm 13:25.
- 21 Mal 4:5;
- Gũcok 18:15.
- 23 Isa 40:3;
- Mat 3:3;
- Mar 1:3;
- Luk 3:4.
- 25 Mat 27:25.
- 26 Mat 3:11;
- Mar 1:7, 8.
- 27 Atũm 13:25.
- 28 Mat 3:6.
- 29 Joh 1:36;
- Isa 53:7;
- 1 Joh 3:5.
- 30 Joh 1:15, 27.
- 31 Luk 1:17, 76,
- 77.
- 32 Mat 3:16;
- Mar 1:10;
- Luk 3:22.

33 Luk 3:2;
Mat 3:16.

34 Mat 3:17.

36 Joh 1:29;
Isa 53:7.

40-42 Mat 4:18-
23;

Mar 1:16-20;
Luk 5:2-11.

41 Joh 4:25;
Thab 2:2;
Dan 9:25.

42 Mat 16:18;
Mar 3:16;
1 Kor 1:12.

43 Mar 2:14.

44 Joh 12:21.

45 Luk 24:27;
Gücok 18:18;

Jer 23:5;
Ezek 34:23.

46 Joh 7:43, 52.

47 Thab 73:13;
32:2.

48 Joh 2:25.

49 Mat 14:33;
16:16;
Joh 6:69;

11:27; 12:13.

51 Kiam 28:12;
Mat 4:11;
Mar 1:13.

1 Joh 1:29, 35,
43.

4 Joh 19:26; 7:8,
30.

6 Mar 7:3, 4.

11 Joh 1:14.

12 Mat 4:13;
13:55;
Joh 7:3.

ahaana ta ndutura, agiikara igürü riake. ³³ Na ndiakimüüi o na nii; indi üria wandekirie ngabatithanie na mai, we niaanjiire atiri, Üria ükona Roho agiikürükirira agaikara igürü riake, ücio niwe ubatithanagia na Roho Mútheru. ³⁴ Na ninyonete na ngoimbura ati üyü nowe Mürü wa Ngai.

³⁵ Ningi müthenya üyü üngi Johana agikorüo arüngi, me na arutwo ake eri; ³⁶ agicüthiriria Jesu agiceera, akiuga, Onei Gatürdme ka Ngai! ³⁷ Na arutwo acio eri nimaaguire üguo aaria, magikürümirira Jesu. ³⁸ Nake Jesu akihügüka, akimona mamuumite thutha, akimoria, Ni atia mükwenda? Nao makimwira atiri, Rabii (üguo nague wataürüo ni ta kuuga, Mürutani), üraaraga kü? ³⁹ Akimera, Ükai; nimükuona. Magigithii makiona küria aaraaraga; na magiikara nake müthenya ücio: kwari ta thaa ikümi. ⁴⁰ Andü acio eri maaiguire Johana aaria na makimürümirira, ümwe ni Andarea, mürü wa nyina na Simoni Petero. ⁴¹ We akiamba gükora mürü wa nyina Simoni, akimwira atiri, Türi kuona Mesia (nario riitwa riu riataürüo, ni atiri, Kristo). ⁴² Akimütware kwi Jesu. Nake Jesu akimüroora, akiuga atiriri, Wee tiwe Simoni, mürü wa Jona? ügütuwu Kefa (riu nario riataürüo, ni Petero; na noguo Ihiga).

⁴³ Müthenya üyü üngi Jesu agituka niekuuma küu athii Galili, agikora Filipu: nake Jesu akimwira atiri, Nümirira. ⁴⁴ Na riri, Filipu aari wa kündü gwetagwo Bethisaida, agagituka ni wa itüura ria Andarea na Petero.

⁴⁵ Filipu nake agikora Nathanaeli, akimwira atiri, Nituonete üria waandikirü ühoro wake ni Musa watho-ini, o nao anabii makindika ühoro wake, na niwe Jesu, mürü wa Jusufu, wa küria Nazarethi. ⁴⁶ Nake Nathanaeli akimüuria atiri, Gwi kindü kiega kingiuma Nazarethi? Nake Filipu akimwira, Üka ükone. ⁴⁷ Nake Jesu akiona Nathanaeli agiüka na küri we, akiuga atiriri ni ündü wake, Onei Müisiraeli küna, ütar ni ühinga!

⁴⁸ Nake Nathanaeli akimüuria, Ünjüi atia? Nake Jesu agicokia, akimwira atiriri, Riria uuma müküyü-ini, Filipu ataanagwita-ri, ningükwine. ⁴⁹ Nake Nathanaeli akimükokeria atiri, Rabii, wee niwe Mürü wa Ngai! niwe Múthamaki wa Isiraeli! ⁵⁰ Nake Jesu agicokia, akimwira atiri, Githi niwetikia no ündü ndakwira, ati, Ningükwine riria uuma müküyü-ini? Niükona maündü manene küri maya. ⁵¹ Agicoka akimwira atiriri, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mükona Igürü gwi kühingüre, na muone araiika a Ngai makiambatagirira Mürü wa mündü makimükürükagirira.

2 NINGI müthenya wa gatatu gükigia na kihikanio kündü gwigtagwo Kana ya Galili, nake nyina wa Jesu aari ho; ² o na Jesu nake nietirüo, na arutwo ake, mathii kihikanio kiu. ³ Nayo ndibei yaaga kümaigana, nyina wa Jesu akimwira atiri, Matiri na ndibei. ⁴ Nake Jesu akimwira, Mütumia üyü, ühoro ni ürikü witü nawe? Ihinda riakwa ritiri rirakinya. ⁵ Nyina agiküria ndungata atiriri, O üria ekümwira, ikai guo. ⁶ Na riri, kwari ndigithü ithathatü cia mahiga ciaigitwo kuo ni ündü wa mitugo ya Ayahudi ya gwitheria, imwe no güthirira mai ma mütungi üria münene maita meri kana matatü. ⁷ Nake Jesu akimera atiri, Iyüriai ndigithü icio mai. Magigiciyüria o riita. ⁸ Agicoka akimera atiri, Riu tahiai, mütwarire mütabanian wa iruga. Nao makimütwarira. ⁹ Mütabanian wa iruga nake aacama mai macio matukite ndibei, na ndamenye haria yumite (indi ndungata iria ciatahite mai, cio niciamenyaga), ücio mütabanian wa iruga agilita mühikanian, ¹⁰ akimwira atiri, Mündü aambaga küruta ndibei iria njega; na andü maarikia künyua müno, akaruta iria itari njega müno; wee-ri, üküigite ndibei iria njega ükamiruta riu. ¹¹ Jesu niekire üguo küu Kana ya Galili, akiambiriria ciama ciake, agikionania ünene wake; nao arutwo ake makiya kümwihoka.

¹² Thutha ücio agitherera Kaperinaumu, we, na nyina, na ariü a nyina, na arutwo ake; na magiikara kuo tütukü tütari tüingi.

¹³ Na riri, Bathaka ya Ayahudi niyatuite gükinya, nake Jesu akiambata Jerusalemu. ¹⁴ Na kuu hekaru-ini agikora andu aria mendagia ng'ombe na ng'onde na ndutura, o na aria maakũuranagiria andu mbia maikaire thi kuo: ¹⁵ agithondeka mũcarica na mikanda, akimarutũrũra kuu hekaru othe, o na ng'onde na ng'ombe; o nacio mbeca cia aria maahunjithagia mbia agiciita thi, na akigũithia metha ciao; ¹⁶ akĩra aria mendagia ndutura atiri, Umiai ici gũkũ; tigi gũtua nyũmba ya Awa nyũmba ya thogora. ¹⁷ Nao arutwo ake makĩririkana ati ni haandike atiri, Ni kiyo kiria ndi nakio kia nyũmba yaku gikandia. ¹⁸ Nao Ayahudi magigicokia makimwira atiri, Riu-ri, tondũ ũreka maũndũ maya-ri, kimenyithia ni kirikũ ũgũtuonia? ¹⁹ Nake Jesu agicokia ũhoro akimera, Thariai hekaru ino, na mĩthenya itatũ ningamicokia igũrũ. ²⁰ Nao Ayahudi magikiuga atiri, Nyũmba ino-ri, ininite miaka mirongo ina na itandatũ igiakwo, nawe githi ũkamicokia igũrũ mĩthenya itatũ iriike? ²¹ No we ni hekaru ya mwiri wake aagwetaga. ²² Na tondũ ũcio aarikia kũriũkio akoima kwi aria akuũ, arutwo ake magiki-
ririkana ati nioigire ũguo; magigũtikia ũhoro ũria mwandike, o na kiugo kiu Jesu oigire.

²³ Na riri, hindi io aari kuu Jerusalemu Bathaka-ini hingo ya giathi, andu aingi makiya kwihoka riitwa riake mona ciama ciake iria ekaga. ²⁴ No Jesu we ndaigana kwihoka ũhoro wao, ni gũkorũ nioi andu othe, ²⁵ na tondũ ndaabataragio ni kuumbũrirũ ũhoro wa mũndũ; amu we mwene nioi ngoro ciao.

3 NA riri, kvari mũndũ wa thiritũ ya Afarisai, wetagwo Nikodemo, na aari mũnene wa Ayahudi. ² Ŭcio agithi kwi Jesu ũtukũ, akimwira, Rabii, nitũũl wee ũri mũrutani uumite kwi Ngai; amu gũtiri mũndũ ũngihota gwika ciama ici wikaga, Ngai atari nake. ³ Nake Jesu agicokia akimwira, Ndakwira atiri, o ma, ma, Mũndũ aaga gũciarũo ringi, ndangihota kuona ũthamaki wa Ngai. ⁴ Nake Nikodemo akimũũria atiri, Mũndũ ahote atia gũciarũo e mũkũrũ? Aahota gũtonya nda ya nyina hingo ya kerĩ, aciarũo? ⁵ Nake Jesu agicokia atiriri, Ndakwira o ma, ma, Mũndũ aaga gũciarũo ni mai o na Roho, ndangihota gũtonya ũthamaki-ini wa Ngai. ⁶ Kiria gũciarũo ni mwiri no mwiri, na kiria gũciarũo ni Roho ni roho. ⁷ Tiga kũgega ni ũndũ ndakwira, No mũciarirũo ringi. ⁸ Rũhuho rũhuru-
taga o kũria rũkwenda, nawe ũkaigua rũkigamba, no ndũũ kũria ruumaga na kũria rũthiagia; na noguo ũhoro wa mũndũ o wotho ũciarũo ni Roho. ⁹ Nake Nikodemo agicokia akimũũria, Maũndũ macio mahoteke atia? ¹⁰ Nake Jesu akimũcokeria akimwira atiri, Githi ũri mũrutani wa Isiraeli, na ndũkũgia maũndũ macio? ¹¹ Ndakwira atiriri, o ma, ma, Twaragia ũria tũũ, na tũkoimbũra ũria twioneire; na inyuĩ mũkarega ũria witũ. ¹² Ndakimwira maũndũ ma gũkũ thi, na mwaaga gwtikia, mwetikia atia ingimwira maũndũ ma na Igũrũ? ¹³ Na gũtiri mũndũ ũri aambata Igũrũ, tiga o ũria waikũrũkire akiuma Igũrũ, niwe Mũrũ wa mũndũ, o ũria ũtũ-
raga Igũrũ. ¹⁴ Na ta ũria Musa aahaicirie nyamũ-ya-thi igũrũ werũ-ini, noguo Mũrũ wa mũndũ e na bata ahaicio igũrũ: ¹⁵ ni getha mũndũ o wotho witikitie agie muoyo wa tene na tene thiini wake we.

¹⁶ Amu Ngai, tondũ wa ũria endete kirindi gia gũkũ thi, niaarutire Mũrũ wake wa mũmwe, ni getha mũndũ o wotho ũmwihokete ndakore, no agie muoyo wa tene na tene. ¹⁷ Amu Ngai ndaatũmire Mũrũ thi acirithie kirindi, tiga kirindi kihonoke ni ũndũ wake. ¹⁸ Ŭria ũmwihokete ti wa gũcirithio; ũria nake ũtamwihokete niarikitie gũcirithio tene agagĩtuwo mwĩhia, ni ũndũ ndehokete riitwa ria Mũriũ wa Ngai wa mũmwe. ¹⁹ Na gitũmi gia gũtuwo ũguo ni atiri, ati ũtheri niũũkite thi, nao andũ nimendire nduma mbere ya ũtheri; ni ũndũ mawiko mao maari moru. ²⁰ Amu-ri, mũndũ o wotho wikaga ũũru niathũire ũtheri, na ndokaga ũtheri-ini,

13 Joh 11:55;
Tham 12:1-
27.
14-16 Mat 21:12,
13;
Mar 11:15-17;
Luk 19:45, 46.
16 Luk 2:49.
17 Thab 69:9.
18 Mat 12:38;
21:23;
Joh 6:30.
19 Mat 26:61;
27:40.
21 1 Kor 6:19.
22 Joh 12:16;
20:9;
Thab 16:10.
23 Joh 6:14.
24 Joh 5:42.
25 Mar 2:8.

1 Joh 7:50;
19:39.
2 Mat 22:16;
Atum 10:38.
3 Mat 18:3;
Joh 1:13;
1 Pet 1:23.
5 Ezek 36:25-
27;
Ez 5:26;
Tit 3:5.
6 Joh 1:13;
1 Kor 15:50.
8 Koh 11:5;
Ezek 37:9.

11 Joh 3:32.
12 Luk 22:67.
13 Thim 30:4;
Ef 4:9.
14 Ndar 21:8, 9;
Joh 12:32.
16 Rom 5:8;
8:33;
Ef 2:4, 5;
1 Joh 4:9, 10.
17 Joh 8:15;
12:47;
Luk 19:10.
18 Joh 3:36;
5:24;
Mar 16:16.
19 Joh 1:5, 9-11;
12:48.
20 Ayub 34:13;
Ef 5:13.

ciiko ciake itikae kuumbuka. ²¹ Nake ūria wikaga maundũ maria ma ma niokaga ūtheri-inĩ, niguo ciiko ciake cionekane, imenyeke ati ciikitwo me na Ngai.

- ²² Thutha wa maundũ macio Jesu agĩthĩ na arutwo ake bũrũri wa Judea; agĩkara nao kuo, na akabatithanagia. ²³ Johana nake nĩ hingo aabatithanagia kũndũ gwetagwo Ainoni, gũkuhi na Salimu, tondũ kũu kwari mai maingi: nao andũ magokaga kuo, makabatithio. ²⁴ Amu hĩndĩ io Johana ndaakinyite gũikio korokoro. ²⁵ Tondũ wa ūhoro ūcio arutwo a Johana magikigia ngarari na Mũyahudi ūmwe ha ūhoro wa mitugo yao iria ya witheria. ²⁶ Magigĩthĩ kũri Johana, makimwira atĩrĩ, Rabii, mũndũ ūria mwari nake mũrimo ūria wa Jorodani, ūria wee wimbũrire ūhoro wake-rĩ, anga rĩu ūcio ti kũbatithania arabatithania, na andũ othe magathĩ kũri we? ²⁷ Nake Johana agicokia akiuga atĩrĩ, Mũndũ ndarĩ undũ angihota kũgia naguo ataheerĩrũ Igũrũ. ²⁸ Inyui inyucene mũri aira a kũjugira ati nĩndogire, Nĩ ti nĩ Kristo, no rĩrĩ, ngiuga ati nĩ kũrekio ndeketio nũke mbere yake. ²⁹ Mwe-ne mũhiki nĩ mũhikania; indĩ-rĩ, mũrata wa mũhikania, ūria ūmũrũga-mĩrũre na akaigua akiaria, nĩegũkena mũno nĩ undũ wa mũgambo wa mũhikania; tondũ ūcio gikeno kĩa nĩ ndĩ nakio nĩ hĩndĩ kiaiganira. ³⁰ We no akirie kũneneha na nĩ kũnyiha.
- ³¹ Ūria uumite Igũrũ e igũrũ ria aria angĩ othe; ūria wa gũkũ thĩ no wa thĩ, na aaragia maundũ ma na gũkũ thĩ: ūria uumite Igũrũ e igũrũ ria aria angĩ othe. ³² Maundũ maria aanona na maria aanaigua, nĩmo oimbũraga ūhoro wamo; na gũtĩrĩ mũndũ ūgwĩtikĩra ūria wake. ³³ Ūria wĩtikĩrite ūria wake nĩekĩrite ūhoro ūyũ mũhũri, ati Ngai nĩ wa ma. ³⁴ Amu-rĩ, ūria ūreketio nĩ Ngai nĩaaragia ciugo cia Ngai, amu Ngai ndaheanaga Roho akigeraga. ³⁵ Ithe nienda Mũriũ, agakineana maundũ mothe akamekĩra guoko-inĩ gwake. ³⁶ Ūria wihokete Mũriũ e na muoyo wa tene na tene; nake ūria ūregete kũigua Mũriũ, we ndakona muoyo; egũtũra o arakariĩrũ nĩ Ngai.

¹ Joh 3:22, 26.

4 RIRIA Mwathani aakĩmenyire ati Afarisai nĩmaiguĩte ati Jesu niagiaga arutwo aingi kwi Johana o na akamatithia ² (no ti Jesu we mwene wabatithanagia, nĩ arutwo ake), ³ hĩndĩ io akiuma Judea, agicoka ringĩ Galili. ⁴ Na no kinya atũkanie bũrũri wa Samaria. ⁵ Agigikinya itũũra ria Samaria rĩitagwo Sukaru, rĩi gũkuhi na githaka kĩa Jakubu aaheire mũriũ Jusufu; ⁶ na nĩkuo githima kĩa, kĩa kĩa Jakubu. Nake Jesu agigũkara thĩ githima-inĩ kũu, o ūguo aatarĩ, nĩ kũnoga nĩ gũthĩ. Kwari ta thaa thita. ⁷ Na mũtumia wa kũu Samaria agĩũka gũtaha mai; nake Jesu akimwira atĩrĩ, 'He mai 'nyue. ⁸ Nĩ gũkorũo arutwo ake nĩmaathĩte itũũra-inĩ thĩnĩ kũgũra irio. ⁹ Nake mũtumia ūcio wa Samaria agikimũria atĩrĩ, Nĩ atia tondũ wa'hoya mai, ūkiri Mũyahudi, na nĩ ndĩ mũtumia wa Samaria? (Amu Ayahudi matitonyaine na andũ a Samaria.) ¹⁰ Nake Jesu agicokia akimwira atĩrĩ, Ūngĩrĩ kũmenya kĩa kiheanagwo nĩ Ngai, na ūkamenya ūyũ nũ ūrakwira 'He mai 'nyue, niwe ūngiamũhoya, nake niangĩakũhe mai me muoyo. ¹¹ Nake mũtumia akimwira, Mũthuri ūyũ, wee ndũri na kĩndũ gĩa gũtaha nakio, nario irima nĩ iriku; ūkĩrutĩte kũ mai macio me muoyo? ¹² Anga ūrĩ mũnene gwĩ ithe wĩtũ Jakubu, ūria watũheire irima rĩrĩ, na agitũũra anyuaga mai marĩo we mwene, o na arĩũ ake, na mahiũ make? ¹³ Nake Jesu agicokia akimwira atĩrĩ, Mũndũ o wothĩ ūnyũite mai maya niarĩcoka kũnyota ringĩ; ¹⁴ no rĩrĩ, mũndũ o wothĩ ūnyũite mai marĩa ngamũhe nĩ, ndarĩ hingo akanyota, o rĩ, o rĩ; mai marĩa ngamũhe nĩ magatuĩka githima kĩa mai thũnĩ wake gĩa gũtherũkaga gikĩrchage muoyo wa tene na tene. ¹⁵ Mũtumia akimwira atĩrĩ, Mũthuri ūyũ, ta 'he mai macio, ndigage kũnyota, na ndigage gũũka o gũkũ gũtaha.

⁴ Luk 9:52.
⁵ Kĩam 48:22;
Josh 24:32.

⁹ Luk 9:53.

¹⁰ Jer 2:13;
^{17:13}
Joh 7:38;
Kũg 21:6.

¹² Joh 8:53.

^{13, 14} Joh 6:35,
51, 58; 7:37-
39.

¹⁶ Nake Jesu akimwira, Thii, ūgete mūthuriguo, mūuke nake. ¹⁷ Mūtumia agicokia akimwira atiri, Ndiri na mūthuri wakwa nii. Nake Jesu akimwira atiriri, Niwoiga wega woiga ndūri na mūthuri waku; ¹⁸ amu wanagia na athuri aku atano, na ūria mwi nake riu ti mūthuriguo; ūguo ūri kuuga ma. ¹⁹ Nake mūtumia akimwira atiri, Mūthuri ūyū, nindona wi mūnabii. ²⁰ Riu-ri, maithe maitū maahoyagira Ngai kirima giki; na inyuū muugaga ati Jerusalemu nokuo andū maagiriūro ni kūhoyagira. ²¹ Nake Jesu akimwira atiriri, Mūtumia ūyū, itikia ūguo ngūkwira: atiri, kwi hingo iroka mūtakahoyagira Ithe witū kirima giki, kana o Jerusalemu. ²² Inyuū mūhoyaga ūria mūto; ithuū tūhoyaga ūria tūū, amu-ri, ūhonokio ni wa kuuma kūrī Ayahudi. ²³ No kai kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, ariā ahoi kūna makahoyaga Ithe witū na roho na mamūhoyage na ma, amu ni ta acio Ithe witū acaragia matuike a kūmūhoyaga. ²⁴ Ngai ni roho, nao ariā mamūhoyaga, no mahoyage na roho na mahoyage na ma. ²⁵ Nake mūtumia akimwira atiri, Ninjū Mesia niagoka (ūria witagwo Kristo); we oka, niagatwira maundū mothe wega. ²⁶ Jesu akimwira atiri, Nii ngūkwiriria, ni nii ūcio.

²⁷ Gwakinya hau, arutwo ake magiūka; magikigega maakora akiaaria na mūndū-wa-nja; na gūtiri woririe, Ūkwendaga ki? kana akiūria, Mūkwara-gia nake niki? ²⁸ Nake mūtumia agigitiga ndigithū yake, agithii agitonya itūūra, akūria andū. ²⁹ Ūkai, mūkone mūndū wanjira maundū makwa mothe o maria ndaneka! niangigituika niwe Kristo hihi? ³⁰ Nao makiumagara, makigwata gūthii kūrī we.

³¹ Mūira wa moke, arutwo ni kūmūringiriria maamūringiririe arie, makiuga, Rabii, ndūrie irio. ³² Nowe akimera atiriri, Ndi na irio cia kūrīa mūto ūhoro wacio. ³³ Tondū ūcio arutwo makūriania atiri, Kai kwi mūndū ūmūreheire gĩa kūrīa? ³⁴ Nake Jesu akimera atiriri, Irio ciakwa ni njikage ūria ekwenda, ūria wandekirie, ngarikie wira wake. ³⁵ Mūtiugaga, Gūtigairie mieri ina, magetha makinye? Ndamwira atiri, Tiirai maitho, mūbare migūnda, muone ati o na riu niyerūhite, kūgethwo. ³⁶ Ūria ūge-thaga niagwataga mūcara, na agacokaniriria irio cia kūhirūo muoyo-ini wa tene na tene, mūhandi na mūgethi magikenanire hamwe. ³⁷ Amu niho ūhoro ūtuikire wa ma, ūria wiragwo, Ūmwe ahandaga, na ūngi akagetha. ³⁸ Nii ndamūtūmire mūkagethe kiria mūtanogeire; ni angī maanenogia makiruta wira, na inyuū mūkagetha ni ūndū wa wira wao.

³⁹ Na kū itūūra riu Asamaria aingi makiya kūmwihoka ni ūndū wa kiugo kia mūtumia ūcio, akiugaga atiri, Nianjirire maundū makwa mothe o maria ndaneka. ⁴⁰ Nao Asamaria acio maakinya hari we magikimūringiriria aikare kūu kwao: akinina mithenya iiri kuo. ⁴¹ Na andū angī aingi kūrī acio magititika ni ūndū wa ciugo ciake; ⁴² magikūria mūtumia ūcio atiri, Riu tūtiitikitie ni ūndū wa kwaria gwaku: amu nitwīgūiriire, tūkamenya ūyū ti-itherū niwe Mūhonokia wa kirindi.

⁴³ Mithenya io iiri yathira akiama kūu agithii Galili. ⁴⁴ Amu Jesu we mwene nioigire ati mūnabii ndekiriūro kwao. ⁴⁵ Na aakinya Galili, Agalili makimūgwata ūgeni, ni gūkorūo nimonete maundū maria mothe ekire e Jerusalemu hīndi iria ya giathi, tondū nimaathiite giathi kiu o nao.

⁴⁶ Agigikinya ringi Kana ya Galili, kūrīa aatūmire mai matuike ndibei. Na kūu kwari mūndū mūnene, mūrūwe arūariire Kaperinaumu. ⁴⁷ Ūcio aagua ati Jesu nioimite Judea agoka Galili, agithii kūrī we, akimūhoya atherere akahonie mūrūwe, tondū niehiūro mūno. ⁴⁸ Nake Jesu agiki-mwira atiri, Mwaaga kuona ciama na morirū, mūtiri hingo mūgetukia. ⁴⁹ Mūnene ūcio akimwira, Mūthuri ūyū, ndūuke tūtherere mwana wakwa atanakua. ⁵⁰ Nake Jesu akimwira atiri, Thii wee; mūrūgo e muoyo. Nake mūndū ūcio agitukia ūguo Jesu aamwirire, agitūhiira. ⁵¹ Na e njira agitherera, agitūngwo ni ngombo ciae, ikimwira ati mūrūwe ari o muoyo.

- 19 Luk 7:16;
Joh 9:17;
20 Klam 12:6, 7;
Gucok 12:5;
Thab 122:1-9.
21 Zef 2:11;
Mal 1:11.
22 2 Ath 17:29-41;
Isa 2:3;
Rom 9:4, 5.
24 Rom 12:13;
2 Kor 3:17.
25 Joh 1:41;
Gucok 18:18.
26 Joh 9:35-37;
10:25.
27 Joh 4:8.
29 Joh 4:17, 18.
34 Joh 5:30; 6:38;
17:4.
35 Mat 9:37;
Luk 10:2.
38 Josh 24:13.
39 Joh 4:5.
42 1 Joh 4:14.
44 Mat 13:57;
Mar 6:4;
Luk 4:24.
45 Joh 2:23.
46 Joh 2:1, 9.
47 Luk 7:2.
48 Joh 2:18; 6:30;
1 Kor 1:22.

- 53 Atôm 16:31. ⁵² Agigiciûria ni thaa ciigana aatigire kwihirûo. Igikimwira atiri, Ira thaa mûgwanja nirio ûhiûhu wa mwiri ûramutigire. ⁵³ Ithe agikimenya no thaa iria Jesu aramwirire, Mûrûguo e muoyo: nake mwene agûtikia, o na andû ake othe. ⁵⁴ Kiu nakio nikio kiana gia kerî kiria Jesu ekire arikitie kuuma Judea agathii Galili.
- 54 Joh 2:11.

5 THUTHA wa maündû macio gûkigia na giathi kia Ayahudi, nake Jesu akiambata Jerusalem.

- 2 Neh 3:1, 32. ² Na riri, kûu Jerusalem, hakuhi na kihingo kia ng'ondû, kwi na iria rûtagwo na Kihibirania atiri, Bethesida, na niriakiriûo ithaku ithano.
- ³ Na kûu ithaku-ini icio nigwakomaga andû gikundi kinene, aria arûaru, atumumu, na ithua, na aria monjete, [metereire riria mai maritherûka. ⁴ Ni gûkorûo gwakinya hingo 'na, kwi mûraika waikûrûkaga agatonya iria riu thiini akoinjuga mai; na hingo io mündû o ûria waamba gûtoboka kuo mai maarikia kuunjugika niaahonaga mûrimû o ûria ari naguo.] ⁶ Na haari mündû ûmwe watûire na mûrimû miaka mirongo itatû na inana. ⁶ Jesu aamuona hau akomii, na aamenya ati riu nianinite ihinda inene arûarite ûguo, akimûûria atiri, Niûkwenda kûhonio? ⁷ Nake mündû ûcio mûrûaru akimûcokeria atiri, Mûthuri ûyû, nii ndiri na mündû wa kûndonyia iria thiini, riria mai mekuunjugika; ngithii ho, mündû ûngi agaikûrûka mbere yakwa. ⁸ Nake Jesu akimwira atiri, Ûkira, woe kibari giaku, witware. ⁹ Na kahinda o kau mündû ûcio akihona, akioya kibari giake agûtware.
- 8, 9 Mat 9:6, 7. ¹⁰ Na riri, mûthenya ûcio kwarî gwa thabatû. ¹⁰ Nao Ayahudi magikûira mündû ûcio wahonetio atiri, Ûmûthi ni gwa thabatû; ndûri na rûtha ûkuue kibari giaku. ¹¹ Nake akimacokeria atiri, Ûria wa'honia, niwe wanjira atiriri, Oya kibari giaku, witware. ¹² Magikimûria, Mündû ûcio nû wakwira, Oya kibari giaku, witware? ¹³ Indî ûcio wahonetio agikorûo ndamûûi: tondû Jesu niethiirire, amu handû hau haari kirindi kûngi.
- 9 Joh 9:14. ¹⁴ Thutha Jesu akimûkora hekarû-ini, akimwira atiri, One, riu niwahonio; ndûkanacoke kwihia, ndûkae kuona ûndû mûuru kûri ûcio uuma naguo.
- 10 Neh 13:15; Jer 17:21, 22; Luk 6:2. ¹⁵ Nake mündû ûcio agithii, akira Ayahudi ati ni Jesu ûmûhonetie. ¹⁶ Na tondû wa ûhoru ûcio Ayahudi nimaahcaga Jesu thina, ni ûndû ati niekaga maündû ta macio mûthenya wa thabatû. ¹⁷ Nake Jesu aamacokerie ûhoru atiri, Awa nginya riu atûire o arutaga wira, o na nii nindutaga. ¹⁸ Na tondû wa ûhoru ûcio Ayahudi magicaria njira makiria mamûûrage, ni ûndû to kûhingûra ahingûraga mûhingo wa thabatû, no ningi nietaga Ngai Ithe wake mwene, akeiganania na Ngai.
- 14 Joh 8:11. ¹⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 19 Joh 5:30. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 20 Joh 3:35. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 21 Rom 4:17; Joh 11:25. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 22 Dan 7:13, 14; Atôm 17:31. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 23 1 Joh 2:23; Luk 10:16. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 24 Joh 3:16, 18; 8:51; 1 Joh 3:14. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 25 Ef 2:5, 6. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 26 Joh 6:57; 1:4. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 27 Joh 5:23; Dan 7:13. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira
- 28 Joh 11:24. ²⁹ Tondû ûcio Jesu agicokia ûhoru akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mûriû ndangihota gwika ûndû eirite we mwene, tiga ûria onaga Ithe agûka; ni gûkorûo maündû o maria we ekaga, nomo Mûriû nake ekaga o ûndû ûmwe. ²⁰ Ni gûkorûo Ithe nienda Mûriû, akamuonagia maündû mothe we mwene ekaga; na niakamuonia ciiko nene kûri ici, inyui mûgege. ²¹ Amuri, o ta ûria Ithe okiragia aria akuû akamekira muoyo, noguo Mûriû nake ekagira andû muoyo, o aria ekwenda gwikira. ²² Amuri, Ithe ningi ndari mündû atuagira cira; ûtui wotha wa cira-ri, nianengerete Mûriû, ²³ ni getha andû othe mekirire Mûriû, o ta ûria mekirire Ithe. Ûria utekirire Mûriû ndekiriire Ithe ûria wamûrekirie. ²⁴ Ndamwira atiriri, o ma, ma, Mündû ûiguite uuge wakwa na agetikia ûria wandekirie, e na muoyo wa tene na tene, na ti wa gûcirithio; niarikitie kuuma gikuû-ini agatonya muoyo-ini. ²⁵ Ndamwira atiri, o ma, ma, Kwi hingo iroka, o na riu no nginyu, andû aria akuû makaigua mûgambo wa Mûrû wa Ngai; na aria mekûigua magie na muoyo. ²⁶ Amuri, o ta ûria Ithe e na muoyo thiini wake mwene, noguo aaheire Mûriû o nake muoyo agie naguo thiini wake mwene; ²⁷ na akimûhe hinya atuagire andû cira, tondû niwe Mûrû wa mündû. ²⁸ Mûti-kagege ni ûhoru ûcio; amu kwi hingo iroka aria othe me thiini wa mbirira

makaigua mūgambo wake, ²⁹ na moime kuo, aia mekaga wega moimire iriūkiro ria muoyo, na aia mekaga ūuru moimire iriūkiro ria gūcirithio.

³⁰ Ndingihota gwika ūndū ndiirite nī mwene: ūria njiguaga, noguo nduaga; nario itua riakwa nī ria kihooto, nī gūkorūo ti kwenda gwakwa mwene kumbataragia, no kwenda kwa ūria wandekirie. ³¹ Ingikorūo ngiyumbūria ūhoro wakwa nī mwene-ri, ūria wakwa ndūngituika wa ma; ³² ndi na ūngi uumbūraga ūhoro wakwa, na nīnjūi atī ūria ūria oimbūraga ūhoro wakwa no wa ma. ³³ Inyui nīmwarekaniric kwī Johana, nake nī ūhoro-ūria-wa-ma oimbūrire ūria wago. ³⁴ No riri, ūria ūria nī njitī-kagira ti wa mūdū; no nindoiga ūguo nī getha mūkahonoka. ³⁵ We-ri, nīwe warī tawa ūria wakanite na ūkamūrika, na inyui nīmwetikirire gūkenio nī ūtheri wake ihinda. ³⁶ No riri, ūria ūria ndi naguo nī wī bāta kūrī ūcio wa Johana; nī gūkorūo mawira maria Ithe witū a'heete ndute ndikie, o mo maūdū macio njikaga-ri, macio nīmoimbūraga ūhoro wakwa atī nī Ithe witū ūndeketie. ³⁷ O nake Ithe witū ūcio wandekirie, we mwene nīoimbūrite ūhoro wakwa. Inyui mūtiri mwaigua mūgambo wake, kana mūkona ūria atari. ³⁸ O naguo uuge wake ūria oigite mūtītūraga naguo ngoro-ini cianyu; amu-ri, nīmuregete gwtikia ūria aarekirie. ³⁹ Mūtū-ragia Maandiko-ini, nī ūndū mwigeragira atī mūri onu muoyo wa tene na tene thiini wamo; na Maandiko macio nīmo moimbūrite ūhoro wakwa; ⁴⁰ na riri, mūtīngitīkīra gūka kūrī nī, nīguo muone muoyo. ⁴¹ Ti atī nī ndenda kūgoocwo nī andū. ⁴² No riri, inyui nīndimūi, ngamenya atī wendo wa Ngai mūtiri naguo ngoro thiini. ⁴³ Njūkite na riitwa ria Awa, na mūtīkūnjitīkīra, angigoka ūngi na riitwa riake mwene, ūcio nīmūkamwītīkīra. ⁴⁴ Inyui mwakihota atīa gwtikia, mūtīngitīkīra kūgoocana inyuene, na mūtīmathage kūgoocwo kūrīa kuumaga kwī Ngai ūria ūri o ūmwe wiki? ⁴⁵ Mūtīgecirie atī nī nī ngamūthitaka gwī Ithe witū; e ho mūmūthitaki, na nīwe Musa, o ūria mwīhokete. ⁴⁶ Amu mūngitīkītīe Musa, nī mwanjī-tīkia, tondū nī ūhoro wakwa aandikire. ⁴⁷ No riri, akorūo mūtītīkītīe mohoro macio we aandikire, nī ciugo ciakwa mūgagiciitīkia atīa?

6 THUTHA wa maūdū macio Jesu akiuma kūu agithi mūrīmo ūria ūngi wa iria ria Galili, na norio iria ria Tiberia. ² Akirūmīrīrūo nī kirīndi kīngi ma, nī ūndū nīkionaga ciama iria ekaga andū aia aruaru aki-mahonia. ³ Nake Jesu akihaica kirīma-ini, agīkara thī ho na arutwo ake. ⁴ Na riri, Bathaka yarī hakuhi gūkīnya, niyo giathi kirīa kīa Ayahudi. ⁵ Jesu aagitiira maitho, ona atī gwī kirīndi kīngi gīgūka kūrī we, akiūria Filīpu atīri, Tūkūgūra migate kū, andū aya makirie? ⁶ Akimūria ūguo atī amūgerie; amu we mwene nīoi ūria egwika. ⁷ Filīpu akimūcokeria atīri, Migate ya ciringi magana meri ndīngimaigana, atī nīguo o mūdū one kanini. ⁸ Na mūrutwo wake ūmwe, wetagwo Andarea, mūrū wa nyina na Simoni Petero, akīmūwira atīri, ⁹ Haha he kahii ke na migate itano ya ngano ya cairi, na ciūngūyū igiri; indī tūrio tūu-ri, tūkīri kī, andū maigana ūū? ¹⁰ Nake Jesu akiuga, Irāi andū maikare thī. Na riri, handū hau haari na nyeki nyingi. Arūme magīgīkara thī, mangihinga ta ngiri ithano. ¹¹ Nake Jesu agikiyūkia migate io, na aarīkia gūcokeria Ngai ngatho, aki-gaira andū acio maakairc thī; o na ciūngūyū nacio o ūndū ūmwe, akīmahe ciigana o ūria mekwenda. ¹² Na maahūna, akiira arutwo ake, Oyai cīenyū iria itigarite, gūtīkore kindū. ¹³ Magīkīoya, makiyūria ciondo ikūmī na igiri cīenyū cia migate io itano ya cairi, iria ciatigirio nī andū acio maari-re. ¹⁴ Nao andū maakiona kīama kīu aaringire, makiuga atīri, Ti-itherū, ūyū nīwe mūnabii ūria wa gūka gūkū thī.

¹⁵ Nake Jesu aakiona atī nīmakirīi gūka kūmūtware na hinya maka-mūtue mūthamaki wao, agīcoka kirīma-ini wiki.

¹⁶ Na gūgīkīnya hwaī-ini, arutwo ake magīkūrūka kīnya iria-ini; ¹⁷ ma-

29 Joh 6:40;
Dan 12:2;
Mat 16:27.

30 Joh 5:19; 6:38

31 Joh 8:54.

32 Joh 5:36, 37;
1 Joh 5:9.

33 Joh 1:19-27.

35 Mat 21:26.

36 1 Joh 5:9;
Joh 10:25, 38.

37 Mat 3:17;
Joh 8:18;
Gūcok 4:12.

39 Luk 24:27, 44;
2 Tim 3:15-17;
1 Pet 1:11.

40 Joh 3:19.

41 Joh 5:34.

43 Joh 1:11;
Mat 24:5.

44 Joh 12:43;
Mat 23:5-7.

45 Gūcok 31:26.

46 Gūcok 18:15;
Luk 24:27.

47 Joh 7:19;
Luk 16:31.

1-13 Mat
14:13-21;
Mar 6:32-44;
Luk 9:10-17.

4 Joh 2:13;
11:55;
Tham 12:1-20.

5 Joh 1:44.

9 2 Ath 4:42,
43.

11 Mat 15:36.

14 Gūcok 18:15.

15 Joh 18:36.
15-21 Mat 14:22,
23;
Mar 6:45-51.

Igürü, wī muoyo; mündü aaria mugate üyü, agatüura tene na tene; na mugate üria ngakiruta ni mwiri wakwa, ndiürute ni ündü wa muoyo wa kirindi.

⁵² Tondü wa ühoro ücio Ayahudi makirika gūkarania o ene, makorania atiri, Mündü üyü ahotē atia gütühe mwiri wake türice? ⁵³ Nake Jesu agikimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Mwaaga kúria mwiri wa Mürü wa mündü na münuye thakame yake, mütiri na muoyo thiini wanyu. ⁵⁴ Üria üriaga mwiri wakwa na akanyua thakame yakwa-ri, e na muoyo wa tene na tene; na ningamüriüka müthenya wa kúrigiriria. ⁵⁵ Amu mwiri wakwa ni irio kúna, na thakame yakwa ni gia-künuya kúna. ⁵⁶ Üria üriaga mwiri wakwa na akanyua thakame yakwa-ri, aikaraga thiini wakwa, na ni ngaikara thiini wake. ⁵⁷ Ta üria Ithe witü üria wī muoyo aandekirie, na ni ngagia muoyo ni ündü wa Ithe witü, noguo mündü üria nake ündiaga arigiaga muoyo ni ündü wakwa. ⁵⁸ Ücio niguo mugate üria waikürükire uumite Igürü; ti ta üria maithe manyu maariga, na magikua; üria üriaga mugate ücio-ri, agatüura tene na tene. ⁵⁹ Maündü macio aamoigire e thunagagi, akirutana kúu Kaperinaumu.

⁶⁰ Arutwo ake aingi maaigua ndeto icio, magikiuga atiri, Ühoro ücio wī hinya; nū üngihota kúüigua? ⁶¹ Nake Jesu, tondü nioi na ngoro atiri arutwo ake nīmarateta ni ündü wago, akimera, Githi ühoro ücio ügütüma mūhingo? ⁶² I, mūngikiona Mürü wa mündü aklambata kúria aari mbere? ⁶³ Roho-ri, niguo wīkanagira muoyo; mwiri ndüri üguni; ndeto icio ndamühe nicio roho na nicio muoyo. ⁶⁴ No riri, inyuü kúri amwe mate-gwitikia. Amu gwata klambiriria, Jesu nīaamenyaga ari matetikitie, na üria ukamükunyanira anyitwo. ⁶⁵ Agicoka akiuga atiriri, Nikio ndimwirire, at, Gütiri mündü üngihota gūka kúri ni atari mwendithie ni Ithe witü.

⁶⁶ Maaigua ühoro ücio, arutwo ake aingi makihündüka, magitiga gūcoka gūthi nake. ⁶⁷ Tondü ücio Jesu akiürü ari ikümi na eri atiriri, Mükwenda gūthi, o na inyuü? ⁶⁸ Nake Simoni Petero akimükokeria atiri, Mwachani, tūgithi kúri ü? Wee wī na ndeto cia muoyo wa tene na tene. ⁶⁹ Na ithui nītwitikitie, tükamenya nīwe Üria Mütheru wa Ngai. ⁷⁰ Nake Jesu akimā-cokeria atiri, Anga ndiamüthurire inyuü ikümi na eri? na ümwe ni wa mükukani. ⁷¹ Na ücio aagwetaga ni Judasi wa Simoni Müsikariota, ni gükörü nīwe ukamükunyanira anyitwo, na aari wa acio ikümi na eri.

7 NA thutha ücio Jesu agikara o agiceerangaga bürüri wa Galili; amu ndangitikiria güceera Judea, ni gükörü Ayahudi nīmendaga kümüüraga.

² Na atiriri, giathi kia Ayahudi, kiria gitagwo Giathi gia Gwaka Ithünü, gigitua gükinya. ³ Nao ariü a nyina magikimwira atiri, Uma gükü üthii Judea, niguo arutwo aku o nao makone maündü maku maria wikaga.

⁴ Tondü gütiri mündü wikaga ündü na hito akiendaga amenyckane we mwene. Korü niwikaga maündü macio-ri, wionanie gwī kirindi. ⁵ Amu-ri, o nao ariü a nyina matiamwihokete. ⁶ Nake Jesu agikimera atiri, Ihinda riakwa ti ikinyu; inyuü-ri, mütiri ihinda ritamwagiriire. ⁷ Inyuü, kirindi gitingihota kümüthüura; indī nī nigīthüürite, ni ündü ninyumbü-raga ühoro wakho, ati ciiko ciako ni njüru. ⁸ Ambatai inyuü, müthii giathi; nī ndigüthii giathi giki riü; ni gütüka hingo yakwa ndiri irahinga.

⁹ Na aaria kumera üguo, agikara o kúu Galili.

¹⁰ No riri, ariü a nyina maarikia gūthi kwambata giathi, agicoka akia-mbata o nake, na ndaigana gūthi akimenyagwo; aathire ta egüthi na hito.

¹¹ Nao Ayahudi magikimücaria kúu giathi-ini, makürägia, E ha? ¹² Na nīkwang'ung'uanagwo müno kirindi-ini ni ündü wake; andü amwe makoiga, Ni mündü mwega; angī makoiga, Aca, tiguu, ni kühitithia ekühitithia kirindi. ¹³ No gütiri mündü waaragia ühoro wake caü, ni gwigigira

Ayahudi.

52 Joh 6:60.

54 Joh 6:40.

56 Joh 15:43;
1 Joh 3:24.

57 Joh 5:26.

58 Joh 6:31, 33,
49.

62 Joh 3:13;

63 2 Kor 3:6;
Joh 6:68.

64 Joh 13:11.

65 Joh 6:44.

68 Joh 6:63.

69 Joh 14:49;
11:27;Mat 14:33;
16:16.71 Joh 13:2, 26,
27.

1 Joh 5:18.

2 Alaw 23:34.

3 Mat 12:46;
Atüm 1:14.

5 Mat 13:57.

6 Joh 2:4; 7:8,
30.

7 Joh 15:18.

8 Joh 2:4.

11 Joh 11:56.

12 Joh 7:40-43.

13 Joh 9:22;
12:42.

- ¹⁴ No riri, gwakinya hingo ya giathi gatagati, Jesu akiambata agikinya hekaru-ini, akigwata kurutana. ¹⁵ Nao Ayahudi magikigega, makifuria atiri, Mündü üyü amenyeire marua kü, atakiri aarutwo? ¹⁶ Nake Jesu agikimacokeria, akiuga atiriri, Uhoro uria ndutanaga ti wakwa; ni wa uria wandeikirie. ¹⁷ Mündü enda gwikaga uria ücio endaga, nliarimenya uhoro, kana ni wa Ngai, kana njaragia wa ngoro yakwa mwene. ¹⁸ Uria waragia uhoro wa ngoro yake mwene endete o egocithie we mwene; indü uria wendete kügocithia uria wamurekirie, ücio ni wa ma, na ndari na wogomo ngoro-ini yake. ¹⁹ Githi Musa ndaamüheire watho, na inyuü gütiri üguaga watho ücio? Mükwenda künjura ni ündü ki? ²⁰ Nakio kirindi gikicokia atiri, Wi na ndaimono! nü ükwenda güküüraga? ²¹ Nake Jesu agicokia akimera atiriri, Ndekire ündü ümwe, na inyuothie mügakigega. ²² Riu-ri, Musa aamüheire kirira kia irua (na ti ati rioimanire na Musa; rioimanire na athuri aria a mbere); na inyuü nimüruithagia mündü müthenya wa thabatu. ²³ Akorüo mündü nliaruithagio müthenya wa thabatu, ni getha watho wa Musa ndükae kwihio-ri, ka ni mündakariire ni ündü ndatü mire mündü ahone guothe müthenya wa thabatu? ²⁴ Tigagai gütua cira na mihaanire; tuagai ituüro ria kihooto.
- ²⁵ Tondü ücio andü amwe a küu Jerusalemu makiuga atiri, Üyü githi tiwe mekwenda küüraga? ²⁶ Na no ekwaria hatari hitho, na matigiki-müuria. Nükungigikoru hih anene nimarikitie kümenya ati üyü nowe Kristo? ²⁷ No ka mündü üyü nitüthü kura oimire; indü Kristo-ri, riria agoka, gütiri mündü ügakorüo oi kura oimite. ²⁸ Tondü ücio, Jesu akianirira e küu hekaru-ini akirutana, akiuga atiri, Nimünjü, o na kura ndoimire nakuo nimüü; na ndükite nditümite, indü-ri, uria wandeikirie ni wa ma, na ücio mütümüü. ²⁹ Nii nindimüü; amu-ri, nyumite küri we, na niwe wandeikirie. ³⁰ Tondü ücio magikiuga mamünyite; na gütiri mündü wamütwariire guoko, ni ündü ihinda riake ritari ikinyu. ³¹ No riri, kirindi-ini kü andü aingi makigwata kümwihoaka, na acio moigire atiri, Riria Kristo agoka-ri, anga niageka ciama nyingi gükira iria mündü üyü ekite? ³² Nao Afarisai nimaaguire kirindi giking'ung'uanira uhoro wake üguo, nao athinjiri-Ngai aria anene, na Afarisai, makirekia makanga makamünyite.
- ³³ Hindü io Jesu agikiuga atiriri, Ndigairie ihinda inyinyi ria gükara na inyuü, njoke 'thii kwi uria wandeikirie. ³⁴ Mukanjaria, münjage; na küu ndi, mütingihota gükinya. ³⁵ Nao Ayahudi magikiürania atiri, Ni na kü mündü üyü agathiü ati tümwage? Anga agathiü kwi aria matüire manyaganiire kwa Ayunani, akarute Ayunani uhoro? ³⁶ Ni atia kiugo kü oiga, ati, Mukanjaria, münjage; na küu ndi, mütingihota gükinya?
- ³⁷ Na riri, müthenya wa kükikirira, niguo müthenya uria münene wa giathi kü, Jesu nliarügamire, akianirira, akiuga atiriri, Mündü ünyotii-ri, nioke küri nii, anyue. ³⁸ Uria wi'fhokete nii, nda-ini yake niküriumaga njü cia mai me muoyo, o ta uria Maandiko moigite. ³⁹ Na oiga üguo, ni Roho aagwetaga, uria acio mamwihokete makaheo; ni gükorüo Roho hindi io ndaakinyite kurutwo, tondü Jesu ndaakinyite kügocithio. ⁴⁰ Andü amwe, maigua uhoro ücio, magikiuga atiri, Ti-itherü üyü nowe münabii uria. ⁴¹ Angi makiuga, Üyü niwe Kristo. Angi nao makiuga atiri, Ati atia, ka Kristo akiri wa kuuma Galili? ⁴² Githi Maandiko matiugite ati Kristo agoka ari wa rüciaro rüa Daudi, na oime Bethlehemu, müci uria Daudi aatüire? ⁴³ Kirindi gikikiamükana ni ündü wake. ⁴⁴ Na amwe nimendaga kümünyita; no gütiri mündü wakimütwariire moko.
- ⁴⁵ Tondü wa üguo-ri, makanga magicoka küri athinjiri-Ngai aria anene na Afarisai; na makimoria, Mwagire kümürehe niki? ⁴⁶ Makanga magicokia atiri, Gütiri mündü üri aaria ta ücio. ⁴⁷ Afarisai magikimacokeria atiri, Inyuü na inyuü anga müri kühitithio? ⁴⁸ Anene-ri, gükiri wihokete

uhoro wake, kana Afarisai? ⁴⁸ Kirindi kiu gitoi watho ni kigwate ni kirumi!
⁵⁰ Nake Nikodemo (uria wathuite kuri we riria ringi, na aari wao), akimoria
 atiri, ⁵¹ Watho witu githi niutumaga mundu atuirio cira, ataabite kuuuwo
 we mwene, akamenyeka uria ekaga? ⁵² Magicokia makimwira, O nawe
 anga uri wa Galili? Tuiria, wone Galili gutumaga munabii.

50 Joh 3:1; 19:39.

51 Gucok 1:16;

17; 19:15.

52 Joh 1:46; 7:41.

8 [⁵³ Makiinuka, mundu gwake, mundu gwake. ¹ No riri, Jesu we agithii
 kirima kia Mitamaiyu. ² Ningi rucini tene agicoka o hekaru-ini, na
 andu othe magithii kuri we; nake agikara thi, akigwata kumaruta uhoro.
³ Nao aandiki-marua na Afarisai makiriche mutumia wanyitirio agitharia,
 na maarikia kumurugamia gatagati-ini, ⁴ makimwira atiriri, Murutani,
 mundu muka uyu aanyitwo o agitharia. ⁵ Riu-ri, watho-ini, Musa aatwirire
 tuhure aka ta acio na mahiga nyuguto tumorage: wee ugukiuga atia uhoro
 wake? ⁶ Na moigire uguo mamugerie, mone undu wa kumuthitakira.
 Nake Jesu akiinamirira, akigwata kwandika thi na kiara. ⁷ Ningi maakiru-
 maniria kumuria, agithira, akimera atiri, Inyui uria utari ehia-ri, niakiambe
 amukirie ihiga. ⁸ Agicoka o kuinamirira, akiandika thi na kiara. ⁹ Nao,
 maaigua uguo, makigwata kuuma umwe umwe, marutitie hari aria akuru,
 o nginya uria wa kurigiriria; Jesu agitigwo wiki, na mutumia arungii o
 hau gatagati. ¹⁰ Nake Jesu agithira, akimuria atiri, Me ha, mutumia uyu?
 Anga gutiri mundu waguthira? ¹¹ Nake akiuga, Gutiri, muthuri uyu.
 Nake Jesu akiuga atiri, Na nii ndiguguthira; thii, thutha uyu ndukanacoke
 kwihia.]*

5 Alaw 20:10;
Gucok 22:22-
24.

6 Mat 22:15.

7 Gucok 17:7;
Rom 2:1, 22.11 Joh 3:17;
18:15.

¹² Nake Jesu agicoka akiariria andu ringi, akiuga, Ni nii utheri wa thi;
 mundu aanumirira nii ndarithiaga na nduma, indi arigiaga na utheri wa
 muoyo. ¹³ Afarisai magikimwira atiri, Ukuumbura uhoro waku wee
 mwene; uria waku ti wa ma. ¹⁴ Nake Jesu agicoka akimera atiriri, O na
 ndoimbura uhoro wakwa nii mwene-ri, uria wakwa no wa ma, tondū ninjii
 kuria ndoimire, na ngamenya kuria nguthii; inyui mutiui kuria nyumite
 kana kuria nguthii. ¹⁵ Inyui-ri, mutugira mundu na umwiri; nii ndiri
 mundu ndugira. ¹⁶ No ningi, o na ingituka nindiratanira-ri, itua
 riakwa no ria ma, ni gukoruo ndiri nyiki, ni nii na Ithe witu uria wande-
 kirie. ¹⁷ Na ningi, watho-ini wanyu nihaandikitwo ati uria wa andu eri ni wa ma.
¹⁸ Ni nii nyumburaga uhoro wakwa nii mwene, o nake Ithe witu uria wande-
 kirie nioimburaga uhoro wakwa. ¹⁹ Nao magikimuria atiri, Thoguo
 e ku? Nake Jesu agicoka atiriri, Nii mutinjii, o nake Awa mutimui;
 mungimenyete nii, nimumeniyete Awa nake. ²⁰ Ndeto icio aaririe e
 haria haarekagio muhothi, akirutana kuu hekaru; na gutiri mundu wakimu-
 nyitire, ni undu ihinda riake ritiakinyite.

12 Isa 49:6;
Mal 4:2;

Joh 1:5, 9;

9:5; 12:46.

13 Joh 5:31.

14 Joh 16:28.

15 Joh 7:24;

12:47;

16 Joh 8:29;

16:32.

17 Gucok 17:6;

19:15.

18 1 Joh 5:9.

19 Joh 8:55; 14:7.

20 Joh 7:30;
Luk 22:53.21 Joh 7:34;
13:33.

22 Joh 7:35.

23 Joh 3:31;

17:14, 16.

24 Joh 16:9.

26 Joh 8:38;
12:49.28 Joh 3:14;
12:32.

²¹ Agikimera o ringi atiriri, Nii ni gwithira ngwithira, na inyui muka-
 njaria, na mugakua muri o na wihia wanyu; kuu nguthii-ri, inyui muti-
 ngihota gukinya. ²² Tondū ucio Ayahudi makiuga atiri, Kai ekwiraga,
 tondū oiga, Kuu nguthii, inyui mutingihota gukinya? ²³ Nake akimera,
 Inyui muri a na thi, nii ndi wa na iguru; inyui muri a guku thi, nii ndiri wa
 guku thi. ²⁴ Nikio ndamwira ni gukua mugakua muri o na mehia manyu;
 amu mwaaga gwtikia ati ni nii uria we, mugakua mwi na mehia manyu.
²⁵ Magikimuria atiri, Wee, niwe u? Nake Jesu akimera atiriri, To uria
 nduire ndimwiraga o gwata kiambiriria? ²⁶ Ndi na maundu maingi
 mbatairio ni kumuugira o na kumucirithiria; no riri, uria wande-
 kirie ni wa ma; na nii, maundu maria njiritwo niwe, nomo njiraga kirindi. ²⁷ Nao
 matiigana kuuiga ati ni Ithe witu aagwetaga akimera uguo. ²⁸ Tondū ucio
 Jesu akiuga atiri, Riria mugakoruo muhaicitie Muri wa mundu iguru,

* 7:53-8:11 Maria maria misingi ma tene maandikitwo gacigo gaka o haha. Kwí mangi
 maandikitwo ko handu hangí.

nirio mukamenya ni nii uria we, na mumenye ndiri undu njikaga ndifirite nii mwene, mumenye ati ngiuga maundu maya ngwaria o ta uria Ithe witu aandutire. ²⁹ Nake ucio wandekirie turi o nake; ndandigite nyiki, amu hingo ciothe nii njikaga o maundu maria mamukenagia. ³⁰ Riria aaragia ndeto icio, andu aingi makiya kumwihoka.

29 Joh 8:16;

16:32.

30 Joh 7:31;

10:42.

31 Joh 15:7, 8.

32 Joh 8:36.

33 Mat 3:9;

Joh 8:39.

34 Rom 6:16, 20;

2 Pet 2:19.

35 Gal 4:30.

36 Rom 6:18, 22;

Gal 5:1.

38 Joh 3:32.

39 Mat 3:9;

Joh 8:33.

41 Gucok 32:6;

Isa 63:16.

42 Joh 16:28;

17:8.

43 Joh 7:17;

1 Kor 2:14.

44 1 Joh 3:8-10;

Klam 3:45

2 Kor 11:3.

46 2 Kor 5:21;

1 Pet 2:22.

47 Joh 18:37;

1 Joh 4:6.

48 Joh 7:20;

Mar 3:22.

49 Joh 5:23.

50 Joh 5:41.

51 Joh 5:24; 6:40,

47; 11:26.

53 Joh 4:12.

54 Joh 13:32;

17:1.

55 Joh 7:28, 29.

56 Ahib 11:13.

58 Joh 17:5, 24.

³¹ Tondü ucio Jesu akifira Ayahudi aria maamwitikitie atiri, Inyui mwa-tüura o mwitikitie uuge wakwa, muri arutwo akwa kuna, ³² na nimu-kamenya uhoro-uria-wa-ma, naguo uhoro-wa-ma umuküure ukombo-ini. ³³ Nao makimucokeria atiri, Ithui-ri, turi njiaro cia Iburahimu, na tutiri twatuika ngombo cia mundu; ni atia uguo woiga, ati, Mugaküuruo ukombo-ini? ³⁴ Nake Jesu akimacokeria atiriri, Ndamwira o ma, ma, Mundu o wotho wihagia ni ngombo ya wihia. ³⁵ Nayo ngombo ti ya guikaraga mucii tene na tene; muriu wa mwene mucii-ri, we niwe uikaraga kuo tene na tene. ³⁶ Tondü ucio akoruo ni Muriu ukamuküura ukombo-ini-ri, ni guküuruo mugaküuruo kuna. ³⁷ Ninjui muri njiaro cia Iburahimu; indi-ri, ni kunjiraga mukwenda kunjiraga, ni undu uuge wakwa nduonete ukaro thlini wanyu. ³⁸ Nii njugaga maundu maria nyonete twi na Awa; inyui na inyui mwikaga maundu maria mugulte na ithe wanyu. ³⁹ Nao magicokia makimwira atiri, Ithe witu no Iburahimu. Nake Jesu akimera, Mungiri ciana cia Iburahimu-ri, ni gwika mungikaga maundu ma Iburahimu. ⁴⁰ No riu mukwenda kunjiraga, ndi mundu umuheete uhoro-uria-wa-ma, uria ndaiguire hara Ngai; uguo tiguo Iburahimu ekaga. ⁴¹ Inyui-ri, mwikaga maundu ma ithe wanyu. Nao makimwira atiri, Tutiri ciana cia maraya ithui; twi na Ithe witu o umwe, niwe Ngai. ⁴² Nake Jesu akimera atiriri, Ngai angiri Ithe wanyu, nii mwanenda, ni gukoruo nindoi-manire na Ngai, ngoka guku nyumite kuri we; amu ti gwituma nditumite nii mwene; we niwe wandekirie. ⁴³ Mutimenyaga mario yakwa niki? Ni riri, ni undu mtiendaga kugua uhoro uria ndi naguo. ⁴⁴ Inyui-ri, muri a ithe wanyu mucukani, namo maundu maria ithe wanyu eriragiria nimo mwendaga gwika. We aari muiragani kuuma o kiambiriria, na ndaigana kwirugamania na uhoro-uria-wa-ma, ni gukoruo ndari na uhoro-wa-ma o na hanini ngoro yake. Riria ekwaria maheni, ni uhoro wa ngoro yake mwene aaragia; amu ni wa maheni, na nowe ithe wamo. ⁴⁵ Indii nii-ri, tondü njugaga uhoro-uria-wa-ma, mukarega kunjitikia. ⁴⁶ Inyui nu unghota kuuga ndanchia, na a'hoote? Na ndakoruo ni uhoro-wa-ma njugaga, muregete kunjitikia niki? ⁴⁷ Mundu wa Ngai niathikagiria ciugo cia Ngai; gitumi kia murege guciigua inyui ni ati mutiri a Ngai.

⁴⁸ Nao Ayahudi magicokia makimwira atiri, Anga tutikuuga wega twoiga wi Musamaria, na wi na ndaimono? ⁴⁹ Nake Jesu agicokia atiriri, Ndiri na ndaimono nii; nii ninjikirire Awa, na inyui no ku'menereria muka'menereria. ⁵⁰ Na ti kwigoocithia ngwenda kwigoocithia nii mwene; e kuo uria wendaga ngocagwo, na niwe utuanagira ituiro. ⁵¹ Ndamwira atiri, o ma, ma, Mundu aatüura amenyereire uhoro wakwa, ndari hingo akonana na gikuu. ⁵² Nao Ayahudi makimwira, Aca, riu nitwamenya wi na ndaimono. Iburahimu-ri, ndaakuire, o na anabii? nawe wakiuga uu, Mundu aatüura amenyereire uhoro wakwa, ndari hingo agagicama gikuu. ⁵³ Kai wee wi munene gwi ithe witu Iburahimu, nake niaakuire? o na anabii o nao no maakuire; kai ugwitua u? ⁵⁴ Jesu agicokia atiri, Ingikiigoocithia nii mwene, kugocwo gwakwa gwatuika ta kindu hatar; uria ungocithagia ni Awa, o uria muugaga ati niwe Ngai wanyu; ⁵⁵ na inyui mutiri mwamenyana nake; nii-ri, nindimui; na ingiuga, Ndimui, ndatuui, ndatuui wa maheni ta inyui; no kai nindimui, na ni'menyagirira uhoro wake. ⁵⁶ Ithe wanyu Iburahimu niaakenaga muno ni undu ati niakona muthenya wakwa; na niaawonire, agicanjamuka. ⁵⁷ Ayahudi magikimwira atiri, Wee nduri uragikinyia miaka mirongo itano, na githi wanona Iburahimu? ⁵⁸ Nake

Jesu akimera, Ndamwira atiri, o ma, ma, Iburahimu ataanaciaruo-ri, ni no nduire. ⁵⁹ Maaigua uguo magikioya mahiga mamukirie; indi Jesu akiihitha, akiuma kiu hekaru-ini. [Na aatukania gatagati-ini kao agiithira, agikiuma kuo.]

59 Joh 10:31.

9 NINGI akiihituka, nionire mundu watuire e mutumumu kuuma o aaciaruo. ² Nao arutwo ake makimuria atiri, Rabi, ni uriku wehirie, ni mundu uy kana ni amuciar, agigiaruo e mutumumu? ³ Nake Jesu agicokia atiri, Mundu uy o na kana amuciar-ri, gutiri wehirie; aaciaruo atari uu ni getha mawiko ma Ngai monithanio ni undu wake. ⁴ Undu kuri, no turute mawira ma uria wandeikirie, tumarute riu kuri o muthenya; utuku niuguka, gutari mundu ungihota kuruta wira. ⁵ Hindi ndi kuo giku thi, ni ni utleri wa thi. ⁶ Aarikia kuuga uguo, agitua mata thi, akiringia ndaka na mata macio, akihaka mundu ucio ndaka io maitho, ⁷ agicoka akimwira, Thi, ugethambe karia ga Siloamu (nario riitwa riu riatauro ni atiri, Gutumwo). Nake agigithi, agithamba, agiuka akionaga. ⁸ Tondu ucio, andu a kwao, na aria maamuonaga mbere io e muthini uhoyaga thendi, acio makuria atiri, Uy githi ti uria uraikaraga thi akahoyaga thendi? ⁹ Angi makiuga, Nowe; angi nao makiuga, Aca, tiwe, na ni take. We mwene akiuga, Ni ni. ¹⁰ Magikimuria atiri, Ukingiriruo maitho atia? ¹¹ Nake agicokia atiriri, Mundu uria witagwo Jesu naringirie ndaka, aa'haka maitho, aanjira, Thi Siloamu, ugethambe; na ni ndagithi ndethamba, ndahota kuona. ¹² Makimuria, E ku mundu ucio? Akiuga, Ndiu haria ari.

2 Luk 13:2, 4;

Tham 20:5.

3 Joh 11:4.

4 Joh 5:17; 11:9.

5 Mat 5:14;

Joh 8:12;

12:35.

6 Mar 8:23.

7 Isa 8:6;

Luk 13:4.

¹³ Makimutwara kuri Afarisai, mundu ucio wari mutumumu mbere io. ¹⁴ Na riri, muthenya ucio Jesu aaringirie ndaka, akimuhingura maitho, wari wa thabatu. ¹⁵ Nao Afarisai magikimuria ringi kiria giatumire ahote kuona. Nake akimera atiri, Ni ndaka anjikirire maitho, na ni ndethamba, na riu ninguona. ¹⁶ Tondu ucio Afarisai amwe makiuga atiriri, Mundu ucio ndoimite kwi Ngai, amu ndamenyagirira muthenya wa thabatu. No angi makiuga, Mundu wihagia ahote atia gwika ciama ta icio? Makiya kwamukana o ene. ¹⁷ Magigicoka makuria mutumumu ucio o ringi atiriri, Wakiuga atia wee, uhoru wake, tondu niagikuhingirire maitho? Nake akiuga atiri, Ni munabii. ¹⁸ Nao Ayahudi magikirega gwitikia uhoru wake ati oima mutumumu na niacokete kuona, nginya maarikia gwita amuciar ucio wacokete kuona, ¹⁹ makimoria atiri, Uy niwe muru wanyu, uria muugaga ati aaciaruo e mutumumu? Ni atia riu tondu niekukhota kuona? ²⁰ Nao amuciar magicokia makiuga atiri, Nitui uy nowe muru witu, na nitui niaaciaruo e mutumumu; ²¹ no kiria gitumite riu ahote kuona, ithui tutikumanya, nake uria umuhingirire maitho, tutimui ithui: mutikimurie we; ni mundu mugima, nciaririre. ²² Makiuga uguo amuciar, ni undu nimetigirite Ayahudi, ni gukoruo Ayahudi nimaarikite kwirana ati mundu angitikiria ati Jesu niwe Kristo, agirio athiage thunagogi. ²³ Nikio amuciar moigire uguo ati, Ni mundu mugima; mutikimurie we.

14 Joh 5:9.

15 Joh 9:6, 7.

16 Joh 3:2; 7:43;

9:31, 33.

17 Joh 4:19; 6:14.

22 Joh 7:13;

12:42; 16:2.

24 Josh 7:19.

27 Joh 9:15.

28 Joh 5:45.

31 Isa 1:15;

Tham 15:29;

Atum 10:35.

²⁴ Nao magigita mundu ucio hingo ya keru, ucio wari mutumumu, makimwira atiri, Goca Ngai; ithui nitui mundu ucio ni mwihia. ²⁵ Nake agigicokia atiri, Koruo ni mwihia, ni ndiui; njiu o undu umwe ni, njiu o riri, ati tondu nyuma mutumumu, riu ni kuona nguona. ²⁶ Magikimuria, Ati ni atia agwikire? Akuhingirire maitho atia? ²⁷ Nake akimacokeria atiri, Ndamwira o riu, na mutinaigua; mukwenda kugua ringi niki? mukwenda na inyu mutuike arutwo ake? ²⁸ Nao makimuruma, makiuga, Wee niwe murutwo wake; ithui turi arutwo a Musa. ²⁹ Ithui nitui Ngai niaaririre Musa, no mundu ucio-ri, tutui na kuria oimite. ³⁰ Nake mundu ucio agicokia akimera atiri, Kai uguo ni uriru-i! ati inyu mutui kuria oimite, na no a'hingirire maitho. ³¹ Nitui Ngai ndaiguaga aria mehagia;

no riri, mündũ aakorũo ni mũhoi Ngai, na agekaga ũria we endaga, ũcio niamũguaga. ³² Kuuma o kiambiriria gĩa thi gũtirĩ kwaiguwo mündũ wahingũrire ũngĩ maitho waciariũo e mũtumumu. ³³ Mündũ ũcio atangũmĩte kwĩ Ngai, ndarĩ undũ angihota gwika. ³⁴ Magicokia makimwĩra atĩrĩ, Wee waciariũo wĩ wa mehia matheri, na githĩ ũgũtũrũta ũhoro ithui? Magikimũthinikania makimuumia nja.

33 Joh 9:16;

10:21.

34 Joh 9:2.

35 Mat 14:33.

³⁵ Nake Jesu akiũgua atĩ nĩmamuumĩtie nja; na aathĩĩ aamũkora, akimũ-ũria, Wee-rĩ, niwihokete Mũrũ wa Ngai? ³⁶ Nake agicokia akiũga atĩrĩ, Nake ni ũrikũ, mũthuri ũyũ, ngamwihoke? ³⁷ Jesu akimwĩra atĩrĩ, Niũmu-onete, o na nowe mũraaria nake. ³⁸ Nake akiũga, Mwathani, ndĩ gwitikia. Akimũgũira thĩ. ³⁹ Nake Jesu akiũga atĩrĩ, Nĩ ndokire thĩ ino gũtũithia matuiro, ati aria matonaga mone, na aria monaga matũike atumumu.

37 Joh 4:26;

10:25.

39 Joh 5:22;

Mat 11:25;

13:13.

40 Mat 15:14;

23:26.

41 Joh 15:22, 24;

Jak 4:17.

⁴⁰ Nao Afarisai aria maari nake nĩmaagũire ũhoro ũcio, makimũria, Tũrĩ atumumu na ithui? ⁴¹ Nake Jesu akimera atĩrĩ, Mũngĩrĩ atumumu, mũtingĩrĩ na wĩhia; no tondũ muugaga ũũ, Ithui nĩtuonaga-rĩ, wĩhia wanyu no ũtũire.

10 NDAMWIRA atĩrĩ, o ma, ma, ũria ũtanyaga kiũgũ kia ng'ondũ na kĩhingo, no kũhaica akahaicĩra hangĩ, ũcio ni mũici na ni mũtunyani.

¹ No riri, ũria ũtanyaga na kĩhingo niwe mũriĩthi wa ng'ondũ. ² We nĩahingũragĩrũo ni mũhingũri wa kĩhingo; nacio ng'ondũ ikaigua mũgambo wake; nake ageta ng'ondũ ciake mwene mariĩtwa ma cio, agaciumagaria. ³ Aarĩkia kuumia ciake mwene ciothe, naciĩtongoragia, nacio ng'ondũ ikamũrũmirĩra, ni gũkorũo nĩciũĩ mũgambo wake. ⁴ Na itingĩtikĩra kũrũmirĩra mũgeni, no imũũrire, ni gũkorũo itũĩ mĩgambo ya andũ ageni.

5 Joh 10:27.

⁵ Jesu akĩmaarĩria na ngerekano io, na matũgana kũigua ũria ũhoro ũtarĩ, ũcio aamaheaga.

7 Joh 14:6;

Mat 7:13, 14.

8 Jer 23:1, 2.

9 Thab 23:2;

Ezek 34:14.

⁷ Tondũ ũcio, Jesu agicoka akimera atĩrĩ, Ndamwĩra o ma, ma, Nĩ nĩĩ kĩhingo kia ng'ondũ. ⁸ Aria othe mokire mbere yakwa ni aici na ni atunyani; nacio ng'ondũ itũgana kũmaigua. ⁹ Nĩ nĩĩ kĩhingo; mündũ aatonyera harĩ nĩ, ni kũhonoka akahonoka, na atonyage akiũmaga, na onage gĩa kũria. ¹⁰ Mũici ndokaga ni gĩtũmĩ kĩngĩ tĩga aye na athĩnje na onũhe; nĩ ndokire ni getha andũ magie muoyo, na magie naguo mũno.

11 Thab 23:1;

Isa 40:11;

12 Luk 15:4-7;

Ahib 13:20.

13 Ezek 34:2-6;

Zek 11:17;

14 Atũm 20:29.

15 1 Pet 5:4;

2 Tim 2:19.

16 Mat 11:27.

17 Isa 56:8;

Ezek 34:23;

18 Joh 11:52;

1 Pet 2:25;

19 Ef 2:13, 19.

20 Filip 2:8, 9.

21 Joh 19:11;

2:19.

¹¹ Nĩ nĩĩ mũriĩthi ũria mwega. Mũriĩthi ũria mwega nĩarutaga muoyo wake ni undũ wa ng'ondũ. ¹² Mündũ ũheagwo mũcara, na atarĩ mũriĩthi, na atarĩ we mwene ng'ondũ, ũcio onaga hiti igĩũka, agatiga ng'ondũ, akora, nayo hiti igacihuria na igacihurunja; ¹³ oraga ni undũ no wa mũcara, na ndatindagirĩra ũhoro wa ng'ondũ. ¹⁴ Nĩ nĩĩ mũriĩthi ũria mwega, na nĩnjũĩ ng'ondũ ciakwa mwene, o nacio ng'ondũ ciakwa nĩnjũĩ, ¹⁵ o ta ũria Ithe witũ anjũĩ, na nĩ ngamenya Ithe witũ; na nĩ kũruta ngũruta muoyo wakwa ni undũ wa ng'ondũ. ¹⁶ Na ndĩ na ng'ondũ ingĩ, itarĩ cia kiũgũ gĩki; icio nacio no ndicirehe, nacio nĩkaiguaga mũgambo wakwa; igagĩtuika rũũru rũmwe rũa mũriĩthi ũmwe. ¹⁷ Nĩkio Ithe witũ anyendeti, ni undũ ngũruta muoyo wakwa, ni getha njoke ndũiyũkie ringĩ. ¹⁸ Gũtirĩ mündũ ũkũndunya; ni nĩ ngũũruta, nĩ mwene. Nĩ nĩ rũtha ndũĩrute, na nĩngĩ ndĩ na rũtha njoke ndũiyũkie ringĩ. Nĩndaathĩrũũ ũguo ni Awa.

19 Joh 7:43; 9:16.

20 Joh 7:20; 8:48;

Mar 3:21.

21 Joh 9:33.

¹⁹ Ayahudi makiya kwamũkana o ringĩ ni undũ wa ndeto icio. ²⁰ Nao aingĩ makiũga atĩrĩ, E na ndaimono, akagũrũka; mũgũkimũigua nĩki? ²¹ Angĩ nao makiũga atĩrĩ, Ciugo icio ti cia mündũ wĩ na ndaimono. Ndaimono yakihota kũhingũra mũtumumu maitho?

²² Nakuo kũũ Jerusalemu nigwakinyite giathĩ kĩa kĩa rĩamũrĩro rĩa hekarũ; kwari kĩa kĩa kĩa heho; ²³ nake Jesu aarĩ gũcangacanga hekarũ-inĩ, gĩthaku-inĩ kĩa gietagwo gĩa Solomoni. ²⁴ Nao Ayahudi magigĩũka makimũrigicĩria, makimwĩra atĩrĩ, Nĩ nginya hĩndĩ i ũgũtũũra ũtũrigithĩtie? Ongorũo wee niwe Kristo, ndũtũire wega. ²⁵ Nake Jesu

akimacokeria atiriri, Nindamwirire, na mütitikitie; mawiko maria njikaga na riitwa ria Awa, nimo mamenyithanagia ühoro wakwa. ²⁶ No inyuü mütitikitie, ni ündü mütiri a rüüru rüa ng'öndu ciakwa. ²⁷ Ng'öndu ciakwa-ri, nîciguaga mûgambo wakwa, na nî nîndiciüi, nacio ikanümirira; ²⁸ na nî ngacihе muoyo wa tene na tene, na itiri hingo ikora, o ri, o ri, na gütiri üngigachuria ciume moko-ini makwa. ²⁹ Awa, üria ü'heete cio, ni mûnene küri othe; na gütiri üngihota gücihuria ciume moko-ini ma Ithe witü. ³⁰ Nii na Ithe witü türi ümwe. ³¹ Nao Ayahudi makioya mahiga ringi mamühüre namo nyuguto. ³² Nake Jesu akimacokeria atiri, Nda-namuonia mawiko maingi mega moimite gwî Ithe witü; mawiko macio-ri, ni ürikü mükü'hürira na mahiga? ³³ Ayahudi makimucokeria atiri, Tüti-gükühüra na mahiga ni ündü wa wiko mwega; tügükühüra ni ündü niü-rumûthe Ngai, ni tondü niwituute Ngai, na üri o mündü. ³⁴ Nake Jesu akimacokeria atiriri, Watho-ini-ri, githi hatiandikitwo üü, Nindoigire, Inyuü mwî ngai? ³⁵ Rüu-ri, akorüo nîaamatuire ngai, acio maakorirüo ni kiugo kü kîa Ngai (na ühoro üria mwandike Maandiko-ini ndüngihota kwagithio bata-ri), ³⁶ githi üria Ithe witü aamürire, akimürekia oke gükü thi, inyuü mwamwîra, Üküruma Ngai, ni ündü nîndoiga, Ni nîi Mürü wa Ngai? ³⁷ Ongorüo ndiikaga maündü ma Awa, mütikanjitikie. ³⁸ No riri, ongorüo nimo njikaga-ri, o na mwarega künjitikia nîi, itikiai maündü macio ari mo, nîguo mûmenye, na mûigue wega, atî Ithe witü e thîini wakwa, na nîi ndi thîini wa Ithe witü. ³⁹ Nao magigîcaria ringi üria mangimûnyita; nake akiuma kuo akîhonoka moko-ini mao.

⁴⁰ Agithi agicoka mûrimo üria wa Jorodani, o küria Johana aabatithanagia hingo iria ya mbere, agîikara kuo. ⁴¹ Na andü magathiaga küri we aingi, na makoigaga atiri, Johana ndakiri kiama ekire; no riri, ühoro wothe üria Johana aarire wa mündü üyü, kai noguo-i! ⁴² Na andü aingi makîya kûmwihoka kûndü kûu.

11 NA riri, kwarî mündü warüarite wetagwo Lazaro, wa küria gwetagwo Bethania, kwa Mariamu na mwarî wa nyina wetagwo Maritha. ² Na ni Mariamu üria wahakire Mwathani maguta, agicoka kûmûgira nyariri na njuiri yake, niwe warüaritie mürü wa nyina, ücio Lazaro. ³ Acio aari a nyina magikimûrekeria mündü akoige, Mwathani, mwendwo waku ni mürüaru. ⁴ Nake Jesu aagua üguo, akiuga atiriri, Ndüari io ti ya gîkuü; ni ya gütüma Ngai agoocwo, atî Mürü wa Ngai agoocithio nîyo. ⁵ Na riri, Jesu ni kwenda endete Maritha na mwarî wa nyina o na Lazaro. ⁶ Nake aagua atî ni mürüaru, akiamba gükara mîthenya iiri o kûu aari. ⁷ Na yathira akîira arutwo atiri, Nitûcokei Judea. ⁸ Nao arutwo makimwîra, Rabîi, o ro rüu Ayahudi nîmarendaga gükühüra na mahiga; nawe githi ügücoka kuo? ⁹ Nake Jesu agicoka atiri, Thaa cia mûthenya-ri, to ikümü na igiri? Mündü aathii kûndü mûthenya, ndangihîngwo, ni ündü niekuona ütheri wa gükü thi. ¹⁰ No riri, mündü aathii ütükü, nîahîngagwo, ni ündü ütheri ndari naguo thîini wake. ¹¹ Akiuga üguo, agicoka akîmera atiriri, Mûrata witü Lazaro niakomete toro, no nîngüthîi ngamûükirie. ¹² Nao arutwo magikimwîra, Mwathani, akorüo nionete toro, niekühona. ¹³ Na riri, Jesu ni ühoro wa gükua gwake aagwetire; nao moi aagwetaga ühoro wa gükoma toro. ¹⁴ Hindi io Jesu agikîmera wega, atiri, Lazaro niakuite. ¹⁵ Na nîngenete ni ündü wanyu ni ündü itarari kuo, ni getha mügetikie; no riri, nitügithii küri we. ¹⁶ Nake Toma, üria wîtagwo Wa-mahatha, agikîira arutwo ariangî atiri, Nitüthîi na ithui, tûgakuanire nake.

¹⁷ Jesu aakinya, agigikora arikitie künina matukü ana mbirira. ¹⁸ Na riri, kûu Bethania kwarî gükühî na Jerusalemu, itîina ta ria mairo igiri; ¹⁹ nao Ayahudi nîmokite aingi kwa Maritha na Mariamu, kûmacakaithia ni ündü wa mürü wa nyina wao. ²⁰ Maritha aagua atî Jesu niegüüka,

- 26 Joh 8:47.
27 Joh 10:3, 4, 14.
28 Joh 17:12; 18:9; 6:39.
30 Joh 17:11, 22.
31 Joh 8:59.
33 Alaw 24:16; Mat 26:65; Joh 5:18.
34 Thab 82:6.
35 Mat 5:17, 18.
36 Joh 5:17, 18.
38 Joh 10:25; 14:10, 11.
39 Joh 8:59; Luk 4:30.
40 Joh 1:28.
41 Joh 1:7, 29-34.
42 Joh 8:30.

- 1 Luk 10:38, 39.
2 Joh 12:3.
3 Joh 11:5, 36.
4 Joh 9:3; 13:31.
7 Joh 10:40.
8 Joh 8:59; 10:31.
9 Joh 9:4, 5; 1 Joh 2:10.
10 Joh 12:35; 1 Joh 2:11.
11 Mat 9:24; Luk 8:52.
16 Joh 14:5; 20:24; 13:37.

agigithii kũmũthagania, nake Mariamu agitigwo aikaire thĩ nyũmba. ²¹ Nake Maritha agikiĩra Jesu atĩrĩrĩ, Mwathani, ũngiari kuo, mũrũ wa maitũ nda-
ngiakuire. ²² O na rĩu nĩnjũl o ũndũ ũrihoya Ngai, o wothē, Ngai niari-
kũhe. ²³ Jesu akĩmwĩra atĩrĩ, Mũrũ wa nyũkwa niakariũka. ²⁴ Nake
Maritha akĩmwĩra, Nĩnjũl niakariũka gũkĩrĩũkwo mũthenya wa ithĩrĩro.
²⁵ Nake Jesu akĩmwĩra atĩrĩrĩ, Nĩ nĩ kũrĩũka na nĩ nĩ muoyo; ũria wĩ'ho-
kete nĩ, o na aakua, no agatũũra muoyo, ²⁶ na mũndũ o wothē wĩ muoyo na
akeĩ'hoka nĩ, ndari hingo agakua. Ūguo nĩwĩkĩre? ²⁷ Akĩmwĩra, Ī-nĩ,
Mwathani; nĩ nĩnjũtũkie atĩ wec nĩwe Kristo, Mũrũ wa Ngai, ũria wa
gũũka gũkũ thĩ. ²⁸ Na aarĩkia kuuga ũguo, agithĩl, agĩta Mariamu, mwarĩ
wa nyina, akĩmwĩra atĩrĩ keheri-inĩ, Mũrutani e gũkũ, na nĩoiga ũthĩl.
²⁹ Nake aauga ũguo agĩũkĩra narua, agithĩl kũrĩ we. ³⁰ (Na rĩrĩ,
Jesu hĩndĩ io ndaatonyete mũcũl thĩnĩ; aarĩ o hau aatũngĩrũ nĩ Maritha.)
³¹ Ayahudi nao, aaria maari nake nyũmba makĩmũcakaithagia, mona ũguo
Mariamu okĩra narua, oima nja, makĩmũrũmirĩra, moĩ aathĩl mbĩrĩra-inĩ
akarĩrĩre ho. ³² Nake Mariamu aakinya harĩa Jesu arĩ, aamuona, agĩkĩ-
mũũra thĩ magũrũ-inĩ, akĩmwĩra, Mwathani, ũngiakorĩrũ kuo, mũrũ
wa maitũ ndangiakuire. ³³ Nake Jesu aamuona akĩrĩraga, o na Ayahudi nao
makĩrĩraga, acio mokire nake, agĩgĩcaya o roho-inĩ thĩnĩ, agĩtangĩka, ³⁴ aki-
ũria, Mũmũgĩte ha? Makĩmwĩra, Ūka, Mũthuri, ũkone. ³⁵ Nake Jesu
akĩrĩra maithori. ³⁶ Nao Ayahudi magĩkiuga atĩrĩ, Oneĩ ũria aamwendete!
³⁷ No amwe makiuga atĩrĩ, Mũndũ ũyũ wahingĩre mũndũ ũria maitho,
ũria warĩ mũtumumu-rĩ, kai atangĩahotire kũgĩria mũndũ ũyũ nake akue?
³⁸ Nake Jesu agigithĩl agĩcayaga rĩngĩ na ngoro, agĩkinya mbĩrĩra-inĩ.
Nayo yarĩ ngurunga, na nĩyahingĩtwo mũromo na ihiga. ³⁹ Nake Jesu
akiuga, Eheriai ihiga. Nake Maritha, mwarĩ wa nyina na ũcio wakuĩte,
akĩmwĩra, Mwathani, rĩu niakinyĩte kũnunga, amu nĩanĩte matukũ ana
nginya aakua. ⁴⁰ Jesu akĩmwĩra atĩrĩ, Ndiakĩrĩre, atĩ wetĩkia, nĩũkuona
ũnene wa Ngai? ⁴¹ Magĩkieheria ihiga. Nake Jesu agitiira maitho, akiuga
atĩrĩrĩ, Awa, nĩndakũgatha nĩ ũndũ nĩwanjĩgua. ⁴² Nĩ no ngũũl atĩ nĩũnjĩ-
guaga hingo ciothe, no nĩndoiga ũguo nĩ ũndũ wa kirĩndĩ gĩkĩ kirũgamĩte
haha, nĩguo gũtĩkie atĩ nĩwe wandekĩrie. ⁴³ Na aarĩkia kuuga ũguo, akia-
nĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga, Lazaro, uma. ⁴⁴ Nake ũcio warĩ
mũkuũ akiuma, e mũthae moko na magũrũ na matama; naguo ũthĩũ
nĩaarigĩcĩrĩro gitambaya. Nake Jesu akĩmera atĩrĩ, Muohorei, mũreke
athĩl.
⁴⁵ Tondũ wa ũhoro ũcio, Ayahudi aingĩ makiya kũmwĩhoka, acio mokire
kwĩ Mariamu na makĩona ũndũ ũcio ekire. ⁴⁶ No amwe magĩtware kũrĩ
Afarisai, makĩmera ũria Jesu ekĩte.
⁴⁷ Tondũ ũcio athĩnjĩrĩ-Ngai aaria anene na Afarisai makĩũngania kĩa,
makĩũria atĩrĩ, Tũgwĩka atia? amu-rĩ, mũndũ ũcio nĩekaga cĩa nyingĩ.
⁴⁸ Twakĩmũtiga o ũguo-rĩ, andũ no metĩkie ũhoro wake othe, nao Aroma
moke matũtũnye handũ haha haitũ, o na ũhoro witũ wa gũtuĩka rũrĩrĩ.
⁴⁹ No rĩrĩ, ũmwe wao wetagwo Kaiifa, warĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene
mwaka ũcio, akĩmera atĩrĩ, Inyũl mũtĩrĩ ũndũ mũũl; ⁵⁰ na mũtigũgĩtarania
atĩ ũndũ ũria ũngĩmwagĩrĩra no mũndũ ũmwe akũire kirĩndĩ, nĩguo rũrĩrĩ
ruothe rũtigathire. ⁵¹ Na rĩrĩ, akiuga ũguo ndaarĩre etaarĩte we mwene, no
tondũ aakĩrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene mwaka ũcio, nĩ kũratha aarathire
atĩ Jesu niagakuĩra rũrĩrĩ rũu; ⁵² na ti rũrĩrĩ rũu ruiki, no nĩngĩ akue nĩ
getha acokererĩe cĩana cia Ngai irĩa itũire ihurunjũkĩte. ⁵³ Na kuuma
mũthenya ũcio maathugundanagia nĩ getha mamũũragithie.
⁵⁴ Tondũ ũcio Jesu ndaacokire gũceeranga kwa Ayahudi akĩonagwo; nĩ
kuuma oimire kũndũ kũũ agithĩl rũtere-inĩ gũkuhĩ na werũ, agĩkinya itũũra
rũtagwo Efiraĩmu, agĩkara kuo na arutwo ake. ⁵⁵ Na rĩrĩ, Bathaka ya
Ayahudi nĩyatũte gũkinya, na andũ aingĩ makĩambata Jerusalemu moimite

ng'ongo iria ingi, makiambata Bathaka itaanakinya, magetherie. ⁵⁶ Nao nimaacaragia Jesu kuo, na makaaranagiria marungil hekaru-ini, makorania atiri, Mukuona atia? Mukuuga ndagoka giathi giki? ⁵⁷ Na riri, athinjiri-Ngai aria anene na Afarisai nimaathanite, makoiga ati akoruo kwi mundu uui haria ari, nioige, niguu mamunyite.

56 Joh 7:11.

12 MATUKU maatigara matandatũ Bathaka ikinye, Jesu agigithii Bethania, kũria Lazaro aatũuraga, ũria Jesu aariũkirie akuite. ² Magigigia na iruga kuo ni undũ wake; nake Maritha agĩũka wa gũwara irio, nowe Lazaro-ri, aari wa aria maakarire metha-ini hamwe na Jesu. ³ Nake Mariamu agigitwara maguta ratiri ng'ima ma mũthemba mwega ma, me goro mũno, akihaka Jesu nyariri, agicoka akimũgiria nyariri na njuiri yake; nyũmba igikiyũro ni mũtariko mwega wa maguta macio. ⁴ Na mũrutwo wake ũmwe, wetagwo Judasi Mũsikariota, ũria ũkamũkunyaĩra anyitwo, akiuga atiri, ⁵ Ni ki kingiagiria maguta macio mendio moime ciringi magana matatũ, nacio iheo aria athini? ⁶ Na riri, ndoigire ũguo ni undũ wa gũcaira aria athini; oigire ni undũ aari mũici, na tondũ niwe wakuaga mondo ya mbia, na akaiyũkia kiria yekagĩro. ⁷ Nake Jesu agikiuga atiri, Reka aikare namo matũke ma mũthenya ũria ngathikwo. ⁸ Amu aria athini mwi nao hingo ciothe; na ni-ri, mũtiri na ni hingo ciothe.

1-8 Mat 26:6-

11;

Mar 14:3-8.

1 Joh 11:1, 43.

2 Luk 10:40.

3 Luk 7:37, 38.

5 Joh 13:29.

8 Gucok 15:11.

9 Joh 11:44.

11 Joh 11:45.

⁹ Nakio kirindi kia Ayahudi gikiũguu ati e kuo; gikiũka kuo, na to undũ wa Jesu wiki, no ningi ni getha kione Lazaro o nake, ũria aariũkirie e mũkuũ. ¹⁰ Nao athinjiri-Ngai aria anene-ri, magithugundania ati makoragithie Lazaro o nake, ¹¹ ni gũkorũo Ayahudi aingi nimekoyaga, makaya kwihoka Jesu.

¹² Mũthenya ũyũ ũngi kirindi kũngi gikite giathi kiaigua ati Jesu nie-gũũka Jerusalem, ¹³ gigitua makindũ gigitithi namo kũmũthagania gikianaagĩra, gikoiga, Hosana! Mũrathimwo-ri, ni ũyũ ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani, o we Mũthamaki wa Isiraeli! ¹⁴ Nake Jesu aarikia kuona ndigiri kiana, akimĩhaica; o ta ũria haandikitwo, ati, ¹⁵ Wee mwarĩ wa Zayuni-ri, tiga kũmaka; one, Mũthamaki waku niaroka, aikarĩre njaũ ya ndigiri. ¹⁶ Arutwo ake matiaambire kũmenya gitũmi kia maundũ macio; no riri, riria Jesu aakoretwo arĩkirie kũgocithio, hindi io magikirikiana ati ũhoro niwaandikitwo ũguo ni undũ wake, na niguu maamwikite. ¹⁷ Nakio kirindi kiria kiarĩ nake riria etire Lazaro oime thiini wa mbĩra akimũritũkia akuite, kiu nigikiũheanire ũhoro ũcio kionire. ¹⁸ Na nikio kirindi giathiire kũmũthagania, ni tondũ nikiaiguite ati niekite kĩama kiu. ¹⁹ Nao Afarisai magikiĩrana gatagati kao ene atiri, Mũtigũkiona ũria mũremetwo! Arũmĩrĩrũo ni andũ othe a thi!

12-15 Mat

21:4-9;

Mar 11:7-10;

Luk 19:35-38.

13 Thab 118:25,

26.

15 Zek 9:9.

16 Joh 13:7; 7:39.

19 Joh 11:47, 48.

²⁰ Na riri, hamwe na andũ aria maambatire makahoe Ngai giathi-ini kiu haari na Ayunani; ²¹ nao magigikora Filipu, ũria wa kũria gwigtagwo Bethisaida ya Galili, makimũhoya makiuga, Mũhuri ũyũ, tũkwenda tuone Jesu. ²² Filipu agithii akũra Andarea; nake Andarea, o na Filipu, magithii makũra Jesu. ²³ Nake Jesu akimacokeria ũhoro, akiuga atiri, Hingo ni nginyu Mũrũ wa mundũ agoocithio. ²⁴ Ndamwira atiri, o ma, ma, Hindi ya ngano yaaga kũgũ tiri-ini ikue, igũtũra o iiki; no yakua, igaciara maci-aro maingĩ. ²⁵ Mundũ ũria wendaga muoyo wake ni kũũro oragwo niguu; na ũria ũthũuraga muoyo wake e gũkũ thi niakaitũria nginya muoyo wa tene na tene. ²⁶ Nii, mundũ aatũka wa kũndungatagira, nianũmagĩre; na kũu ndi, nikuo ndungata yakwa nayo irigikoragwo iri; nii, mundũ aatũka wa kũndungatagira, Ithe witũ niarimũtĩaga. ²⁷ Riu ni gũtangika ndiratangika ngoro; ngũkiuga atia? Njuge, Awa, 'honokia kũri hingo ino? No ningi ũhoro ũyũ noguo watũmire nginyie hingo ino.

20 Joh 7:35;

Atũm 17:4.

21 Joh 1:44.

22 Joh 1:40.

23 Joh 17:1.

24 1 Kor 15:36.

25 Mat 10:39;

Luk 14:26;

17:33.

26 Joh 14:33;

17:24.

27 Joh 13:21;

Mat 26:38;

Mar 14:35.

28 Mat 3:17;
17:5.
29 Luk 22:43.

30 Joh 11:42.

31 Joh 14:30;
16:11;
1 Joh 3:8.

32 Joh 3:14; 8:28.
33 Joh 18:32.
34 Thab 110:43;
Isa 9:7;
Dan 7:14.
35 Joh 8:12; 9:5;
11:10.

36 Ef 5:8.

38 Isa 53:1;
Rom 10:16.

40 Isa 6:10;
Mat 13:14, 15.

41 Isa 6:1.

42 Joh 7:48; 9:22.

43 Joh 5:44.

44 Mat 10:40;
Joh 13:20.

45 Joh 14:9.
46 Joh 8:12;
12:35.

47 Joh 3:17; 8:15.

48 Gucok 18:18;
19;
Ahib 4:12.

49, 50 Joh 8:26;
28.

²⁸ Awa, kigoocithie riitwa riaku. Oiga ūguo, Igūrū gūkiuma mūgambo, ūkiuga atiri, Nindirigoocithie, o na ningarigoocithia ringi. ²⁹ Tondū ūcio kirindi kiria kiarungii ho na gikiūguu, gikiuga ni kūruruma kwaruruma; angī makiuga atiri, Ni mūraika wamwariria. ³⁰ Nake Jesu agicokia akiuga atiriri, Mūgambo ūcio ndūnoka ni ūndū wakwa; woka ni ūndū wanyu. ³¹ Riu ni hingo thi ino igūcirithio ituirū; riu mūnene wa gūkū thi niekū-ingatwo. ³² Na nii, ndahaicio igūrū kuuma thi, ningaguciriria andū othe moke kūrī nii. ³³ Na nioigire ūguo akiorota gūkua kūrīa agakua. ³⁴ Nakio kirindi gikimūcokeria atiri, Ūhorō ūria ithui tūguite watho-ini ni ati Kristo ni wa gūtūūra tene na tene; ni atia ūguo woiga, ati, Mūrū wa mūdū no ahaicio igūrū? Ūcio Mūrū wa mūdū nū? ³⁵ Nake Jesu agikimera atiriri, Ūtheri niūtigairie ihinda inyinyi ria gūkara na inyui. Gendai riu mūrī o na ūtheri, mūtikae gūkinyirirūo ni nduma; ūria ūrathii na nduma ndoi na kūrīa arorete. ³⁶ Riu mūkiri o na ūtheri-ri, mūwihoke, niguo mūtuke ciana cia ūtheri.

Jesu agitiga oiga mohoro macio, agicoka agūthiira, akimehitha. ³⁷ Nao, o na tondū aaneke ciama nyingi ūo o maklonaga, matiigana kūmwihoka; ³⁸ na ni getha kiugo kiria kia Isaia ūria mūnabii gikinye gwikika, kiria oigire, akūria,

Mwathani, nū witikitie ūhorō ūria aaguire na ithui?

O nakuo guoko kwa Mwathani-ri, kuguūriiro ū?

³⁹ Nikio matahotire gwitikia; ni gūkorūo Isaia nioigire ringi atiri,

⁴⁰ Niamateete maitho, na akamomia ngoro;

Matikae kuona na maitho, na mamenye na ngoro,

Macoke magariūruke,

Na nii ndimahonie.

⁴¹ Isaia nioigire maūdū macio ni ūndū nionire riri wake; na ni ūhorō wake aagwetaga. ⁴² No ningi, o na anene ni aingi maamwihokire; no tondū wa Afarisai matiigana kuumbūra, matikae kūhingwo gūthiaga thunagogi, ⁴³ ni gūkorūo nimendaga kūgocwo ni andū gūkira kūgocwo ni Ngai.

⁴⁴ Nake Jesu akianirira akiuga atiriri, Ūria wihokete, to nii ehokete; ehokete ūria wandekirie. ⁴⁵ Na ūria ūkūnyona nii ekuona ūcio wandekirie.

⁴⁶ Nii-ri, njūkite thi ta ūtheri, ni getha mūdū wihokete, o wothē, atige gūtūūra nduma-ini. ⁴⁷ Na mūdū aagua ciugo ciakwa, na ndacimenerere, ndikūmūcirithia nii; amu ndiokire gūcirithia kirindi, ndokire kūhonakia kirindi. ⁴⁸ Ūria ūndegete na ndetikire gūthikiria ciugo ciakwa, ndaagite wa kūmūcirithia: ūhorō ūria ndaaririe-ri, niguo ūkamūcirithia mūthenya wa ithiriro. ⁴⁹ Ni gūtuika ndiaaririe ndiūrite nii mwene, no riri, Ithe witū ūria wandekirie, niwe ūnjathite, akanjira ūria ingiuga, na ūria ingiaria.

⁵⁰ Na ninjū riathani riake ni muoyo wa tene na tene; tondū wa ūguo, ndeto iria njaragia-ri, no ta ūria Ithe witū anjirite, noguo njaragia.

1 Joh 7:30; 8:20;
12:23; 16:28.

2 Luk 22:3.

3 Joh 3:35; 17:2;
16:28.

4 Mat 20:28;
Luk 22:27.

7 Joh 12:16;
13:12.

13 NA riri, giathi kia Bathaka giatua gūkinya, Jesu nioi hingo yake ni nginyo oime gūkū thi athii gwi Ithe witū, na tondū niendete andū ake mwene aria maari gūkū thi, ni kūmenda aamendaga nginya o kirikiriro. ² Na hingo ya kūrīa irio cia hwai-ini, nake mūcukani arikitie gwikira Judasi Mūsikariota, mūrū wa Simoni, ngoro ya kūmūkūnyanira anyitwo, ³ Jesu agiika atiri, akimenyaga ati Ithe witū niamūnengerete maūdū mothe agakimaiga moko-ini make, na ati kuuma nioimire kwi Ngai, na ni gūthii egūthii o kwi Ngai, ⁴ agiūkira akiuma metha-ini, akiuga guo ciake iria cia igūrū thi, akioga gitambaya gia kwigiria, agikūoha njohero. ⁵ Agicoka agiūkira mbakūri mai, akiambiriria gūthambia arutwo nyariri akimagiragia na gitambaya kiu cohete. ⁶ Agigikinya he Simoni Petero. Nake akimwira, Mwathani, ūkuuga ūthambie nyariri, wee? ⁷ Jesu agicokia akimwira

atiri, Nii uria ngwika, wee nduuri riu; no nuriimenya thutha. * Petero akimwira, Nduri hingo ugathambia nyariri ciakwa, o ri, o ri. Nake Jesu akimucokeria atiriri, Ndaaga guguthambia-ri, tutiri ngwataniro nawe. * Simoni Petero akimwira, Mwathani, no gi'thambie, na to nyariri ciiki, 'thambia moko o namo, o na mutwe. ¹⁰ Nake Jesu akimwira atiri, Uria withambite mwiri wotha ndari na bata acoke gwithamba hangi tige o nyariri, ni mutheru guothe biu; na inyu mufi atheru, no ti inyuotha. ¹¹ Amu nioi uria ukumukunyanira; nikio oigire, Mutiri atheru inyuotha.

¹² Aakirikia kumathambia nyariri, na kwilumba nguo ciake, na gucoka guikara metha-ini, akimera atiri, Nimwamenya uguo ndimwikite? ¹³ Munjita Murutani, na mukanjita Mwathani; na ni wega mukiuga uguo, amu nguo ndi. ¹⁴ Na riri, nii Mwathani, nii Murutani, ndagikoruo 'thambitie nyariri cianyu-ri, nimwagiriuro na inyu muthambanagic nyariri inyuene. ¹⁵ Amu ni kumuonereria ndamuonereria, ni getha na inyu mwikage uguo ndimwikite. ¹⁶ Ndamwira atiri, o ma, ma, Ngombo ti nene kwi mumlathi; na mutumwo ti munene kwi mumutumi. ¹⁷ Akoruo nimui uguo, gukena ni inyu mwagituika nguo murikaga. ¹⁸ Ti inyuotha ndiragweta; ni aria ndathurire nindimo; no riri, gugutuika uguo ni getha uhoru uria mwandike uhingio, uria uugite atiri, Uria turaiga mugate nake njanjikite ruhuku. ¹⁹ Kuuma riu ngumuhe uhoru utanakinya gwika, ni getha warika gwika mugeitikie ati ni nii uria we. ²⁰ Ndamwira atiri, o ma, ma, Uria wa gwitika mundu o na uriku ureketio ni nii, ni ni etikira; nake uria wanjikira nii, nietikira uria wandekirie.

²¹ Jesu aarikia kuuga uguo, agitangika roho, agikumbura, akiuga, Ndamwira atiri, o ma, ma, Inyu umwe niekungunyanira. ²² Arutwo magiki-amba kutorana, marigitwo ni ucio aagweta. ²³ Na murutwo wake umwe, uria wendetwo ni Jesu, aari ho metha-ini etiri o hakuh na githuri kia Jesu. ²⁴ Nake Simoni Petero agikiheneria ucio, akimwira atiri, Twire ucio aagweta. ²⁵ Nake, ari o hau etiri githuri-ini kia Jesu, agicokia na thutha akimuria, Mwathani, ucio nu? ²⁶ Nake Jesu agigicokia atiri, Ni uy ngurikira kienyu thathi-ini, ndimuhe. Na aarikia kurika kienyu thathi-ini, agikiruta, akhe Judasi, muru wa Simoni, uria Musikariota. ²⁷ Nake aarikia kaho kienyu kiu, ihinda o riu agitonyo ni Shaitani. Jesu agikimwira atiri, Uria ugwika, ika o narua. ²⁸ Na riri, acio maar metha-ini gutiri mundu wamenyire kiria giatimire amwire uguo. ²⁹ Ni gikoruo amwe megeragira ati kuona Judasi niwe waikaraga na mondo, ati bihi Jesu aamwirire, Gura indo iria itubatairie cia giathi; kana bihi aamwira athi akahe athini kindu. ³⁰ Nake aarikia kwamukira kienyu kiu, o rimwe akiuma; na ni utuku.

³¹ Ucio aakirikia kuuma, Jesu agikiuga atiriri, Riu ni hndi Muru wa mundu agoocithio, nake Ngai akagoocithio e thini wake. ³² Na riri, [Ngai aakoruo agoocithio e thini wake,] Ngai o nake niekumugocithia e thini wake mwene, na niekumugocithia o narua. ³³ Twana tutu, no kahinda kanini ndigairie ga guikarania na inyu. Mukanjaria, na riri, ta uria nderie Ayahudi, ati, Kuu nguthii nii, inyu mutingihota gukinya-ri, riu noguo ndamwira inyu. ³⁴ Riu ngumuhe riathani rieru, ni ati mwendane; o ta uguo nii ndimwendete, inyu mwendane o ro uguo inyuene. ³⁵ Ni uguo andu othe marimenyaga muri arutwo akwa, mwatutura mwendane.

³⁶ Simoni Petero akimuria, Mwathani, ni na ku uguthi? Nake Jesu agicokia atiri, Kuu nguthi, ndungihota kunumirira riu; no thutha niuka-numirira. ³⁷ Petero akimwira, Mwathani, ndungihota gukurumirira riu niki? Nii-ri, no ndute muoyo wakwa ni undu waku. ³⁸ Nake Jesu agicokia atiri, Githi waruta muoyo waku ni undu wakwa? Ndamwira atiri, o ma, ma, Nguku ndigikoruo igambite utangaanite gatatu.

8 Tit 3:5.

10 Joh 15:3;
13:18.11 Joh 6:64, 70,
71.13 Mat 23:8, 10;
Luk 6:46.14 Luk 22:27;
1 Tim 5:10.15 Mat 11:29;
Filip 2:5;
1 Pet 2:21.16 Mat 10:24;
Joh 15:20.17 Mat 7:24;
Jak 1:25.18 Joh 13:10, 11,
26;
Thab 41:9.19 Joh 14:29;
16:4.20 Mat 10:40;
Mar 9:37.21-30 Mat
26:21-25;
Mar 14:18-21.

22 Luk 22:21-23.

23 Joh 12:27;
Joh 19:26;20:2; 21:7,
20.27 Luk 22:33;
Joh 13:2.

29 Joh 12:6.

31 Joh 14:13.

32 Joh 12:23;
17:1, 5.33 Joh 7:33, 34;
8:21.34 Joh 15:12, 17;
1 Joh 3:23.

36 Joh 14:2.

37, 38 Mat
26: 33-35;
Mar 14:29-31;Luk 22:33, 34;
38 Joh 18:27.

1 Joh 14:27;
Mar 11:22.
2 Joh 13:36.
3 Joh 12:26;
17:24.

5 Joh 11:16;
20:24.
6 Ahib 10:20;
Mat 11:27;
Joh 11:25.
7 Joh 8:19.

8 Joh 1:43;
12:21.
9 Joh 12:45;
10:30;
Kol 1:15;
Ahib 1:3.
10 Joh 10:38;
12:49.
11 Joh 5:36.

12 Mar 16:17, 20.

13 Joh 15:7, 16;
Mar 11:24;
1 John 5:14.
14 Joh 16:23, 24.

15 Joh 15:10;
1 Joh 5:3.
16 Joh 14:26;
15:26; 16:7;
1 Joh 2:1.
17 Joh 7:39;
16:13;
1 Kor 2:12-14.

19 Joh 7:33;
16:16.

20 Joh 17:21-23.
21 1 Joh 2:5; 5:3;
Joh 16:27.

22 Luk 6:16;
Atum 10:40,
41.

23 Joh 14:15, 21;
2 Kor 6:16;
Kug 3:20.
24 Joh 7:16;
14:10.

26 Joh 14:16;
16:13.

27 Joh 16:33;
20:21; 14:1.

28 Joh 14:3, 12.

29 Joh 13:19;
16:4.

30 Joh 12:31;
Ef 2:2.

31 Joh 12:49, 50;
Ahib 5:8.

14 MÜTIGATANGĪKE ngoro; nīmūhokete Ngai, na nī mwī'hoke. ² Nyūmba ya Awa kwī na itūro nyingī; gūtangiri ūguo, ingiri kūmwira; nī gūkorūo ngūthīi kūmūthondekera handū. ³ Na ndathīi ndamūthondekera handū, nī gūcoka ngacoka, ndīmūtware mūgaikarage o harī nīi, nīguo haria ndī, na inyuī mūgiage ho. ⁴ Na kūu ngūthīi, nīmūūi njīra yakuo. ⁵ Toma akīmūwira, Mwathani, ithui tūtiūi kūrīa ūgūthīi; nayo njīra-rī, twakīmīmenya atia? ⁶ Nake Jesu akīmūwira atirī, Nī nī njīra, na nī nī ūhorō-ūria-wa-ma, na nī nī muoyo; gūtirī mūndū ūkinyaga gwī Ithe witū, atokīre harī nīi. ⁷ Nīi mūngira'menyete, mūngiramenyete Awa o nake; rīu thutha ūyū mūgūtūira mūmūūi, o na kūmuona nīmūmu-onete.

⁸ Filipu akīmūwira, Mwathani, tuonie Ithe witū, na tūkūiganwo. ⁹ Nake Jesu akīmūwira atirī, Githi ndūire na inyuī hingo ūigana ūū, nawe, Filipu, ūkaaga kū'menya? mūndū ūnyonete nīi nionete Ithe witū; nī atia tondū wanjira, Tuonie Ithe witū? ¹⁰ Kai ūterikītie atī nīi ndī thīnī wa Ithe witū, nake Ithe witū e thīnī wakwa? Ciugo iria ndīmūwira inyuī ndiugaga ndīfirite nīi mwene; Ithe witū nīwe wīkaga maūndū make atūire thīnī wakwa. ¹¹ Njītikiai atī ndī thīnī wa Ithe witū, nake Ithe witū e thīnī wakwa; kana mwike atirī, mūnjitīkie nī ūndū wa mawīko macio mo mene. ¹² Ndamūwira atirī, o ma, ma, ūria wī'hokeke-rī, maūndū maria nīi njikaga, we no ameke o nake; o na eke manene kwī macio, nī ūndū ndathīi gwī Ithe witū. ¹³ Naguo ūndū o wothē mūkahoya na rūtwa riakwa, nīngawika, nī getha Ithe witū agoocithagio na ūndū wa Mūriū. ¹⁴ Nīi mwa'hoya ūndū o ūrikū na rūtwa riakwa, nīngawika.

¹⁵ Akorūo nīmūnyenda-rī, mūrimenyagirira maathani makwa. ¹⁶ Na nīi nīngahoya Ithe witū, nake niakamūhe Mūteithia ūngī, aikarage na inyuī tene na tene, ¹⁷ na nīwe Roho ūria wa ma, ūria ūtangīhota gwītīkīrūo nī kīrīndī gia gūkū thī, nī gūkorūo gītīmuonaga, o na gītīmūūi; inyuī-rī, nīmūramūmenya, nī gūkorūo nīatūire o na inyuī, na niakamūikara o ngoro thīnī. ¹⁸ Ndikūmūtiga ta ciana cia ngorīai; nī gūka ngūūka kūrī inyuī. ¹⁹ Gūtīgairie ihinda inyinyi, kīrīndī gia gūkū thī kīage gūcoka kūnyona, indī inyuī nīmūrīnyonaga; na tondū nīi ndī muoyo, inyuī na inyuī no mūtūūre muoyo. ²⁰ Mūthenya ūcio nīmūkamenya atī nīi ndī thīnī wa Awa, na inyuī mwī thīnī wakwa, na nīi ndī thīnī wanyu. ²¹ ūria ūkaraga na maathani makwa na akamamenyagirira-rī, ūcio nowe ūnyenda; nake ūria ūnyenda niariendagwo nī Awa, o na nīi nīndīmwendaga, na ndīionithagie we. ²² Nake Judasi (na ti ūria Mūisikariota) akīmūūria, Mwathani, kai gūtīkītie atia tondū ūritwionithagia ithui, na ndwionithie kīrīndī giothe? ²³ Nake Jesu agīcokia akīmūwira atirī, Mūndū aakorūo nīanyenda, arīmenyagirira uuge wakwa; nake Awa nīarīmwendaga, na nītūriūka kūrī we, rūtūūranie nake. ²⁴ ūria ūtanyenda ndamenyagirira ciugo ciakwa; naguo ūhorō ūria mūguaga ti wakwa, nī wa Ithe witū ūria wandekirie.

²⁵ Maūndū macio ndīmūwīrite tūrī o na inyuī. ²⁶ No rīrī, Mūteithia, o ūcio Roho Mūtheru, ūria ūkarekio nī Ithe witū na rūtwa riakwa, we akamūruta maūndū mothe, na amūrīkanagie mohoro mothe maria ndanamūhe. ²⁷ Thayū nīguo ndamūtīgira; thayū wakwa nīguo ndamūhe; ti ta ūria kūheanagwo nī andū a gūkū thī, ti ūguo ndamūhe. Mūtīgata-ngīke ngoro, kana mūgie na guoya. ²⁸ Nīmwaigua ūguo ndamūwira atī, Nī gūthīi ngūthīi, na nīngūūka kūrī inyuī. Mūngīnyendete, nīmūngiakena, nī ūndū ngūthīi gwī Ithe witū; amu Ithe witū nī mūnene kūrī nīi. ²⁹ Na rīu nīndamūhe ūhorō ūtanakinya, atī nīguo warīkia gūkinya, mūgetīkia. ³⁰ Ndigūcoka kwaria ūhorō mūngī na inyuī, tondū mūnene wa gūkū thī nīegūūka; nake-rī, ndarī na ūndū angīona thīnī wakwa; ³¹ no rīrī, gūgū-tūka ūguo nī getha kīrīndī gia gūkū thī kīmenye nīnyenda Ithe witū, na kīmenye atī o ūria Ithe witū aanjathire, noguo ngwīka. ūkīrai, tūthīi.

15 Nĩ nĩ mũthabibu ūria wa ma, nake Awa nĩwe mūrimiri. ² Rūhonge o ruothe rūi thiini wakwa rūtaciara, nĩarūchega akarūcheria; na rūria ruothe rūciara nĩ gūtheria arūtheragia, nĩguo rūciare mūno. ³ Inyui mūri atheru o na riu nĩ ūndũ wa ūhoru ūria ndanamūhe. ⁴ Ikaragai thiini wakwa, na nĩ njikare thiini wanyu. O ta ūria rūhonge rūtangihota gūciara maciario rūi ruiki, rūtegũkara thiini wa mũthabibu-rĩ, noguo na inyui mūtighota, mūtegũkara thiini wakwa. ⁵ Nĩ nĩ mũthabibu, nĩ inyui honge; ūria ūikaire thiini wakwa, na nĩ ngaikara thiini wake, ūcio nĩaciaraga maciario maingi; amu-rĩ, mūtari hamwe na nĩ mūtiri ūndũ mūngihota gwika. ⁶ Mūdũ aaga gũkara thiini wakwa, nĩ gūteo ateagwo ta rūhonge, akoma; honge icio igakiũnganio, igaikio mwaki-inĩ, ikahia. ⁷ Mwaikara thiini wakwa, nacio ciugo ciakwa ciakara thiini wanyu-rĩ, hoyagai ūndũ o ūria mūkwenda, na nĩmũgekwo guo. ⁸ Ūndũ ūngigocithia Awa no atiri, no mūciarage maciario maingi, na nĩguo mūgitũike arutwo akwa.

⁹ O ta ūria Ithe witũ anyendete, noguo ndimwendete inyui; ikaragai o na wendo wakwa. ¹⁰ Mwatũura mūmenyereire maathani makwa, mūgũikara o na wendo wakwa, o ta ūria nĩ ndũire ¹¹menyagirira maathani ma Awa, ngaikara o na wendo wake. ¹² Ndamwira maũndũ macio, nĩ getha mūgie na gikeno kiria ndi nakio, nakio gikeno kianyu gikinyanire. ¹³ Riri nĩrio riathani riakwa, ati mwendane inyuene, o ta ūria nĩ ndimwendete. ¹⁴ Gūtiri mūdũ wĩ na wendani mūnene kũri ūyũ, ati mūdũ arute muoyo wake nĩ ūndũ wa arata ake. ¹⁵ Inyui mūri arata akwa, mweka maũndũ maria ndimwathaga. ¹⁶ Ndigũcoka kũmwita ndungata, tondũ ndungata ndimenyaga ūria mūmiathi egwika; inyui-rĩ, ndimũtũite arata, nĩ gũkorũo inyui ndimũmenyithitie maũndũ mothe maria njiguite hari Awa. ¹⁷ Ti inyui mwa'thurire nĩ, nĩ nĩ ndamũthurire inyui, ngimwamũra, nĩ getha mũthũ mūciare maciario, namo maciario manyu matũũre; nĩguo ūndũ o wotho mũkahoya Ithe witũ na rĩtwa riakwa, akamũhe. ¹⁸ Ndiramwatha ūguo nĩ getha mwendange.

¹⁹ Kirindĩ gia gũkũ thi kiamũthũura, menyai nĩkĩambite gũthũura nĩ mbere yanyu. ²⁰ Mūngĩria a gũkũ thi, aria a gũkũ thi nĩ kwenda mangienda aria ao; no tondũ mūtiri a gũkũ thi, tondũ nĩ nĩ kũmũthura ndamũthurire thiini wa aria a gũkũ thi, nĩkĩo kirindĩ gia gũkũ thi kimũthũire. ²¹ Riri-kanagai kiugo kiria ndimwĩre, ati, Ngombo ti nene kwi mūmiathi. Ongorũo nĩ nĩmaa'thinirie, inyui na inyui nĩmakamũthĩnia; na ongorũo uuge wakwa nĩmaaũmenyereire, wanyu naguo no makaũmenyerera. ²² No kai maũndũ macio mothe makamwika nĩ ūndũ wa rĩtwa riakwa, nĩ ūndũ matimenyaine na ūria wandekirie. ²³ Itangiagiũkire ngimache ūhoru, matingiagiũre na wĩhia; no riu matingiũna kũgwatio nĩ ūndũ wa wĩhia wao. ²⁴ Ūria ū'thũire nĩ, athũire Awa o nake. ²⁵ Itangiagiũkire maũndũ kwao matari mekwo nĩ mūdũ ūngi, matingiagiũre na wĩhia; no riu kuona nĩmatuonete o na gũthũura magatũthũura, nĩ o na Awa ithueri. ²⁶ No riri, gũtũkĩte ūguo nĩ getha ūhoru ūhingio ūria wandikito watho-inĩ wao, atiri, Nĩmaa'thũũire tũhũ. ²⁷ No riri, Mũteithia aarikia gũũka, ūria ngarekia oke kũri inyui oimite gwi Ithe witũ, o we Roho ūria wa ma, ūria uumanaga na Ithe witũ, we niagatũika mũira wakwa; ²⁸ o na inyui mūri o aia, nĩ ūndũ mūtũire na nĩ gwata kiambiriria.

16 NDAMWIRA maũndũ macio nĩguo mūtikanee kũhingwo. ² Mũkagiro gũthiagi mathunagogi; o na hingo no iroka mūdũ wa kũmũruga one ta ari Ngai aratungatira. ³ Mageka ūguo nĩ ūndũ matiri maamenya Ithe witũ, o na kana maka'menya nĩ. ⁴ No riri, nĩdamwira maũndũ macio nĩ getha hingo yamo yakinya, mũkamaririka, mūririkane ati nĩdamwĩre ūguo. Na ndiamwira maũndũ macio kiambiriria-inĩ, nĩ ūndũ twari o hamwe na inyui. ⁵ Indĩ riu nĩngũthĩ kwi ūria wandekirie; na

1 Thab 80:8;
Jer 2:21.
2 Mat 7:19;
15:13.
3 Joh 13:10.
4 1 Joh 2:6.

5 1 Kor 12:12,
27.

6 Mat 3:10;
13:40-42.
7 Mar 11:24;
Joh 14:13.
8 Mat 5:16.

10 Joh 14:15, 23.

11 Joh 17:13.

12 Joh 13:34;
1 Joh 3:11.

13 Joh 10:11;
Rom 5:6,7;
1 Joh 3:16.

14 Joh 8:31;
Mat 12:50.
15 Joh 8:26;
17:26.

16 Joh 6:70;
13:18; 15:7.

18 Joh 7:7;
1 Joh 3:13.

19 1 Joh 4:5;
17:14;
Luk 6:22.

20 Joh 13:16;
Mat 10:24.

21 Joh 16:3;
Mat 5:11;
10:22;
Mar 13:13.

23 Joh 5:23;
Luk 10:16.

24 Joh 9:41.
25 Thab 35:19;
69:4.

26 Luk 24:49;
Joh 14:26;
1 Joh 5:7.

27 Luk 1:25;
Atũm 1:8;
5:32.

1 Joh 14:29.
2 Joh 9:22;
Mat 5:11;
24:9;
Luk 6:22;
Atũm 8:1; 9:1.
3 Joh 15:21.
4 Joh 13:19;
14:29.
5 Joh 7:33;
13:36; 14:5.

- 6 Joh 16:22.
 7 Joh 7:39;
 14:16.
 9 Joh 3:18; 8:24.
 10 Atũm 5:31.
 11 Joh 12:31;
 Abũb 2:14.
 12 1 Kor 3:1.
 13 Joh 14:26;
 1 Joh 2:27.
 15 Joh 17:10.
 16 Joh 7:33;
 14:19.
 17 Mar 9:10, 32.
 20 Mat 9:15;
 5:4.
 21 Isa 26:17.
 22 Joh 16:6, 16;
 Isa 66:14.
 23 Joh 14:13, 14;
 1 Joh 5:14, 15.
 24 Mat 7:7;
 Mar 11:24;
 Joh 15:11.
 25 Joh 10:6.
 27 Joh 14:21, 23;
 17:8.
 28 Joh 13:3.
 29 Joh 16:25.
 30 Joh 2:25;
 21:17.
 32 Zek 13:7;
 Mat 26:31;
 Mar 14:27, 50;
 Joh 8:29.
 33 Joh 14:27;
 Rom 5:13;
 1 Joh 5:4, 5.
 1 Joh 11:41;
 12:23.
 2 Mat 11:27;
 28:18;
 Joh 10:28.

inyui gũtirĩ ũranjũria, Nĩ kũ ũgũthii? ⁶ No nĩ kũiyũrũo mũiyũrĩtwo nĩ kieha ngoro, nĩ ũndũ ndamwira maũndũ macio. ⁷ No kaĩ ũguo ngũmwira nĩ ma, atĩrĩ, Nĩkũmwagĩrĩre nĩ 'thii; amu ndaaga gũthii, Mũteithia ndagoka kũrĩ inyui; no ndathii-rĩ, nĩngamũreikia oke kũrĩ inyui. ⁸ Nake aarikia gũũka, nĩakagũithia kĩrĩndĩ kũhoo to ha ũhoro wa mehia, na wa ũthingu, na wa cira: ⁹ akũiguithie kũhoo to ha ũhoro wa mehia, nĩ ũndũ gĩtũ¹⁰hokete nĩ, ¹⁰ na ha ũhoro wa ũthingu, nĩ ũndũ ndathii gwi Ithe witũ, na mũticoka kũnyona, ¹¹ na ha ũhoro wa cira, nĩ ũndũ mũnene wa gũkũ thĩ nĩarĩkitie gũtũrũo ituĩro. ¹² Nĩndigairie maũndũ maingĩ ma kũmwira, no mũtingihota kũmetiĩria riu. ¹³ No rĩrĩ, ũcio Roho wa ma oka, we nĩakamũtongoria amuumĩrĩrie ũhoro-inĩ ũria wa ma wothie; tondũ ndakaaragia na kwĩra gwake mwene, indĩ maũndũ o mothe maria akaigua, nomo akoĩga; na nĩakamuumbũrĩra maũndũ maria magoka thutha. ¹⁴ We nĩ nĩ akagocithia; nĩ gũkorũo nĩ maũndũ makwa akanyitaga, amuumbũragire. ¹⁵ Maũndũ o mothe maria Ithe witũ e namo nĩ makwa; nĩkio ndoiga atĩ nĩ maũndũ makwa akanyitaga, amuumbũragire inyui. ¹⁶ Kahinda kanini, na mũticoka kũnyona; ningĩ kahinda kanini, na kũnyona nĩmũkanyona. ¹⁷ Tondũ wa ũhoro ũcio arutwo ake amwe makĩũrania atĩrĩ, Nĩ atĩa ũguo aatwĩra, atĩ, Kahinda kanini, na mũticoka kũnyona, ningĩ kahinda kanini, na kũnyona nĩmũkanyona; na atĩ, Nĩ ũndũ ngũthii gwi Ithe witũ? ¹⁸ Magakĩũrania, Nĩ atĩa ũguo ekuuga, atĩ, Kahinda kanini? Tũtikũmenya ũria ekuuga. ¹⁹ Nake Jesu akĩona atĩ nimekwenda kũmũria, akĩmera atĩrĩrĩ, Anga nĩ ũhoro ũcio mũkũũrania, ũguo ndoiga, Kahinda kanini, na mũticoka kũnyona, ningĩ kahinda kanini, na kũnyona nĩmũkanyona? ²⁰ Ndamwĩra atĩrĩ, o ma, ma, Inyui mũkarĩra na mũcakae, indĩ kĩrĩndĩ gĩa gũkũ thĩ nĩ gũkena gĩgakena; inyui-rĩ, nĩ kieha mũkaigua, indĩ kieha kiu kĩanyu nĩgĩkagarũrũka gĩkeno. ²¹ Mũndũ mũka akĩrũmwo nĩaiguaga kieha, nĩ ũndũ hingo yake nĩ nginyu; no rĩrĩ, aarikia gũciara kaana, ndacokaga kũrĩrĩkana ruo nĩ ũria egũkena nĩ ũndũ kũrĩ mũndũ waciũrũo gũkũ thĩ. ²² O na inyui nĩ kieha mũkĩrĩ nakio riu; no nĩngamuona ringĩ, ngoro cĩanyu ikene, na gĩkeno kũ mũkagĩa nakio gũtirĩ mũndũ ũkamũtonya. ²³ Na mũthenya ũcio wakinya mũtirĩ ũndũ mũkanjũria. Ndamwĩra atĩrĩ, o ma, ma, Mwahoya Ithe witũ ũndũ o na ũrĩkũ, nĩakamũhe na rĩitwa riakwa. ²⁴ Mbere ino mũtirĩ mwahoya ũndũ na rĩitwa riakwa; hoyagai, na nĩmũrĩheagwo, nĩ getha gĩkeno kĩanyu gĩkinyanire. ²⁵ Mohoro macio ndĩmũheete na thimo; na kwĩ hingo igũũka itagacoka kũmũhe ũhoro na thimo, no ndĩmuumĩrĩrie ũhoro wa Ithe witũ o wega. ²⁶ Mũthenya ũcio mũkahoyaga na rĩitwa riakwa; na ndĩkũmwira atĩ nĩ nĩ ngahoyaga Ithe witũ nĩ ũndũ wanyu; ²⁷ amu Ithe witũ we mwene nĩamwenda, nĩ ũndũ inyui nĩmũnyendete nĩ, na mũgetikĩa atĩ ndoimire na kũrĩ Ithe witũ. ²⁸ Kuuma nĩndoimanire na kũrĩ Ithe witũ, na nĩ gũũka njũkĩte gũkũ thĩ; riu ningĩ nĩ kuuma nguuma gũkũ thĩ, 'thii gwi Ithe witũ. ²⁹ Arutwo ake makiuga, One, riu ũratũhe ũhoro wega, na ndũkwaria thimo. ³⁰ Riu tũkũmenya atĩ wee nĩũũĩ maũndũ mothe, na ndũrĩ na bata ũũrio ũhoro nĩ mũndũ; tondũ wa ũhoro ũcio-rĩ, nĩlwetĩkia atĩ nĩwoimire na kũrĩ Ngai. ³¹ Nake Jesu akĩmacokeria atĩrĩ, Riu githĩ mũgwĩtikĩa? ³² Atĩrĩrĩ, hingo nĩgũũka, o na riu no nginyu, mũkũnyagana, mũnũke, mũndũ gwake, mũndũ gwake, mũndĩge o nyĩkĩ; no ningĩ ndĩrĩ nyĩkĩ, nĩ gũkorũo twĩ na Ithe witũ. ³³ Ndamwĩra maũndũ macio nĩ getha thĩnĩ wakwa mũgie na thayũ. Gũkũ thĩ mũrionaga thĩna; na no kũmĩrĩrie, nĩ nĩndo-retie maũndũ ma gũkũ thĩ.

17 JESU nĩoigire maũndũ macio, agĩcoka agĩtiĩra maitho akĩrora Igũrũ, akiuga atĩrĩrĩ, Awa, hingo nĩ nginyu; gococithia Mũrũguo, nĩ getha Mũrũguo nake akũgococithie; ² kũringana na ũria wamũheire hinya wa

gwatha andũ othe, nĩguo aria othe ūmũheete amahwe muoyo wa tene na tene. ³ Naguo muoyo wa tene na tene nĩ atĩrĩ, nĩ makũmenye wee Ngai ūria ūmwe wa ma, na mamenye ūria warekirie, na nĩwe Jesu Kristo. ⁴ Wee ningũgocithĩtie gũkũ thĩ, tondũ nĩndĩkitie wira ūria wa'heire ndute. ⁵ Na riu, Awa, ngoocithia nĩ, twi hamwe nawe mwene, na riri ūria twatũire naguo hamwe nawe tene thĩ itaanagia. ⁶ Ninguũriirie andũ rĩtwa riaku aria wa'heire gũkũ thĩ; maari aku, nawe ūkĩ'he; nao nĩmamenyereire ūhoro waku. ⁷ Riu nĩmamenyete atĩ maũndũ mothe maria ū'heete nĩmoimite kũri wee; ⁸ amu mohoro maria wa'heire, nĩndĩmaheete o, nao makĩmetikira, makiya kũmenya ma atĩ nĩndoinĩre na kũri wee, na magĩtikia atĩ nĩwe wandekirie. ⁹ Nio ngũhoera; ndĩkũhoera kirĩndĩ gĩa gũkũ thĩ, no acio ū'heete, tondũ nĩ aku; ¹⁰ akwa othe no aku, na aku no akwa, na nĩ ningũgocithĩtie nĩ ūndũ wao.

¹¹ Na riu nĩ, gũkũ thĩ, ndicoka gũkorũo kuo, no aya megũikara o gũkũ thĩ, na nĩ ningũũka kũri wee. Awa mũtheru, maikaragie thĩnĩ wa rĩtwa riaku riria ū'heete, nĩguo matũike ūmwe ki, o ta ithui. ¹² Riria ndĩratũire nao, nĩ nĩ ndĩramaikaragia thĩnĩ wa rĩtwa riaku riu ū'heete; na kũgitira nĩndĩramagitagira, na gũtĩrĩ worire, tĩa o ūria mwana wa kũũra, nĩ getha ūhoro ūria mwandĩke ūhingio. ¹³ Īndĩ riu ningũũka kũri wee, na maũndũ maya ndĩroigira o gũkũ thĩ, nĩ getha maikarage na gĩkeno gĩa kwa gĩ gĩkinyanĩru kũna ngoro-inĩ ciao. ¹⁴ Nĩ nĩndĩmaheete ūhoro waku; nakĩo kirĩndĩ gĩa gũkũ thĩ gĩkamathũũra, nĩ ūndũ ti a gũkũ thĩ, o ta ūguo nĩ na nĩ itarĩ wa gũkũ thĩ. ¹⁵ Ndigũkũhoya ūmarute gũkũ thĩ, no kũmaikaria ūmaikaragie matikanathũkio nĩ ūria mũũru. ¹⁶ O ti a gũkũ thĩ, o ta ūguo nĩ na nĩ itarĩ wa gũkũ thĩ. ¹⁷ Maamũre ūmatherie na ūhoro-ũria-wa-ma: ūhoro waku nĩguo ūhoro-ũria-wa-ma. ¹⁸ Ta ūria wee wandekirie njũke gũkũ thĩ, nĩ na nĩ noguo ndamarekirie kirĩndĩ-inĩ gĩa gũkũ thĩ. ¹⁹ Na nĩndĩamũrite nĩ ūndũ wao, nĩ getha nao ene maamũrũo matherio na ūhoro-wa-ma.

²⁰ Ningĩ ti aya oĩke ndĩrahoera; ndahoera aria nao marĩkoragwo meĩ'ho-kete nĩ ūndũ wa ciugo ciao; ²¹ atĩ othe matũike ūmwe ki; o ta ūguo wee, Awa, wĩ thĩnĩ wakwa, na nĩ ndĩ thĩnĩ waku, o nao magie thĩnĩ witũ, nĩ getha kirĩndĩ gĩa gũkũ thĩ gĩtũkie atĩ nĩwe wandekirie. ²² Na nĩ, riri ūria ū'heete, nĩndĩmaheete o nao, atĩ nĩguo matũike ūmwe ki, o ta ūguo ithui tũrĩ ūmwe; ²³ nĩ thĩnĩ wao, nawe thĩnĩ wakwa, nĩguo marĩkiririe gũtũka ūmwe o wega; nĩ getha kirĩndĩ kimenye atĩ nĩwe wandekirie, na atĩ acio nĩfũmendete, o ta ūria ūnyendete nĩ. ²⁴ Awa, aria ū'heete, ningwenda atĩ, o haria ndĩ, o nao magĩage o ho hamwe na nĩ; nĩguo monage riri wakwa ūria ū'heete; amu nĩ nĩwanyendaga o na tene thĩ itaanombwo. ²⁵ Awa mũthingu, kirĩndĩ gĩa gũkũ thĩ gitiakũmenyire, no nĩ nĩndakũũ; o na aya nĩmaamenyire atĩ nĩwe wandekirie; ²⁶ na nĩ ngĩmamenyithia rĩtwa riaku, na no ndĩmamenyithagia rĩo; nĩ getha wendani ūria ūnyendete naguo ūikarage thĩnĩ wao, o na nĩ njikarage thĩnĩ wao.

18 JESU aarĩkia kwaria ūhoro ūcio, makiuma me na arutwo ake magĩthĩl makĩringa karũũlĩ getagwo Kidironi, magĩkinya handũ haari mũgũnda, magĩtonya ho, we na arutwo ake. ² Na riri, Judasi nake, ūria wamũkunyaniĩre, nioĩ handũ hau; nĩ gũkorũo Jesu nĩmaathiaga ho kainĩgi na arutwo ake. ³ We Judasi-rĩ, aarĩkia kũheo mbũtũ ya thigari, o na makanga moi-mite kũrĩ athĩnjĩri-Ngai aria anene na Afarisai, magĩgũũka ho me na matawa na icinga na indo cia ita. ⁴ Nake Jesu agĩkiumĩra, oĩ maũndũ mothe maria akĩrĩ kuona, akĩmorĩ, Nũ mũracaria? ⁵ Makĩmũcokeria atĩrĩ, Nĩ Jesu ūria Mũnazari. Nake Jesu akĩmera atĩrĩ, Nĩ nĩ. Judasi, ūcio wamũkunyaniĩre, o nake nĩaarũngĩ ho hamwe nao. ⁶ O aakĩmera ūguo, atĩ, Nĩ nĩ, magĩcoka na thutha, makĩgũa thĩ. ⁷ Agĩkĩmorĩ ringĩ atĩrĩ, Nũ mũra-

3 1 Joh 5:20.

4 Joh 4:34.

5 Joh 1:1, 2; 17:24.

6 Joh 17:9, 26; Mat 6:9.

8 Joh 15:15; 16:30.

9 Joh 6:37, 44.

10 Joh 16:15.

11 Joh 10:30; 17:21, 22.

12 Joh 6:39; 10:28; 2 Thes 2:3; Thab 109:8.

13 Joh 15:11.

14 Joh 15:19.

15 2 Thes 3:33; 1 Joh 5:18; Luk 22:32.

17 Joh 6:63.

18 Joh 20:21.

19 Ahib 2:11; 10:10.

20 Joh 17:9; Rom 10:14.

21 Joh 17:11; Gal 3:28; 1 Joh 3:24.

23 Joh 14:20; 1 Kor 6:17; Gal 2:20.

24 Joh 12:26; 1:14; 17:5; 1 Pet 1:20.

25 Joh 8:55.

26 Joh 17:6; 15:9.

1 Mat 26:36;

Mar 14:32;

Luk 22:39;

2 Sam 15:23.

2 Luk 21:37.

3-11 Mat

26:47-56;

Mar 14:43-50;

Luk 22:47-53.

4 Joh 13:1.

- caria? Makiuga, NI Jesu ūria Mūnazari. ⁸ Nake Jesu agicokia atiriri, Nindamwira nī nī; akorūo nī nī mūgucaragia, no kirekei aya methiire; ⁹ na nī getha kiugo kihingio, kīria oigire, ati, Andū aria ū'heete gūtiri o na ūmwe ndateire. ¹⁰ Nake Simoni Petero, tondū aari na rūhiū rūa njora, agikīrūcomora, agūkia ngombo ya mūthinjiri-Ngai ūria mūnene, akimītinia gūtū kwa ūrio. Na riri, ngombo io yetagwo Malikū. ¹¹ Nake Jesu agikīria Petero atiri, Cokia rūhiū njora-ini; gikombe kīria Ithe witū a'heete, nī ndige gūkinyūira?
- ¹² Nayo mbūtū ya thigari na mūnene wayo, o na makanga ma Ayahudi, magikinyita Jesu makimūoha, ¹³ makīamba kūmūtware kwa Anasi, nī gūkorūo niwe wari mūthoni wa Kaiafa, ūria wari mūthinjiri-Ngai ūria mūnene mwaka ūcio. ¹⁴ Na riri, ūcio Kaiafa nī ūria wataarire Ayahudi, akiuga ati wega no mūdū ūmwe akuire kirindi.
- ¹⁵ Nake Simoni Petero akirūmirira Jesu, o na mūrutwo ūngi nake. Na riri, mūrutwo ūcio ūngi nioio nī mūthinjiri-Ngai ūria mūnene, nake agitonyanira na Jesu nja ya mūthinjiri-Ngai ūcio mūnene; ¹⁶ indi Petero agitigwo arūngi mūromo-ini na ndatonye. Nake mūrutwo ūcio ūngi, ūcio woio nī mūthinjiri-Ngai ūcio mūnene, agikiuma akīariria mūkaria wa mūromo, agitonyia Petero. ¹⁷ Nake mūrutu ūcio waikaragia mūromo agikīria Petero atiri, Kai wee nawe wī mūrutwo wa mūdū ūyū? Nake akiuga, Aca, ndiri wake. ¹⁸ Na riri, ngombo cia kūu, na makanga, nī kūrūgama maarūgamite, maakitie mwaki wa makara, tondū kwari na heho, na nī guota motaga mwaki ūcio; Petero o nake aari hamwe nao, akarūgama agota mwaki.
- ¹⁹ Nake mūthinjiri-Ngai ūria mūnene agikīria Jesu ūhoro wa arutwo ake, na wa maūdū maria aarutanaga. ²⁰ Nake Jesu akimūcokeria atiri, Nī-rī, ndūire njaragiria kīrindi hatari hitho; hingo ciothe ndirarutagira andū ūhoro mathunagogi, o na hekarū-ini, o haria Ayahudi othe monga-nagira; na ndiri ūndū ndanoiga na ngungū. ²¹ Nī wanjūria nī ūndū kī? Ta kīrie aria maanaigua, ūmorie ūria ndamerire; nio moi maūdū maria ndoigire. ²² Oiga ūguo, mūdū ūmwe wa makanga warūngi ho akigūtha Jesu na rūhi, akiuga atiri, Nīguo wacokeria mūthinjiri-Ngai ūria mūnene?
- ²³ Nake Jesu akimūcokeria atiriri, Ongorūo nī ūuru ndoiga, onania ūuru ūcio; na ongorūo nindoiga wega, wakingūthira kī? ²⁴ Nake Anasi agikiuga atwarūo gwa Kaiafa, mūthinjiri-Ngai ūria mūnene, atwarūo ari o muohe.
- ²⁵ Na riri, Simoni Petero nī kūrūgama aarūgamite agiotaga mwaki. Agikīurio atiri, Anga wee nawe ūri mūrutwo wake? Agikaana, akiuga, Aca, ndiri wake. ²⁶ Nayo ngombo imwe ya mūthinjiri-Ngai ūria mūnene, na yari ya kwa ūria watinirio gūtū nī Petero, io ikūria, Githi nī ndikunonire mwī nake haria mūgūnda-ini? ²⁷ Nake Petero agigikaana ringi; na kahinda o kau ngūkū ikigamba.
- ²⁸ Nake Jesu magikimūumia gwa Kaiafa makimūtware nyūmba-ini iria ya gūcirirūo, na nī rūcini tene; nao ene matiigana gūtonya nyūmba io ya gūcirirūo thiini, matikagwatwo nī thahu, no mahote kūria Bathaka. ²⁹ Tondū ūcio Pilato akiuma nja kūu maari, akiūria, Mūdū ūyū-rī, mwamūthitakira kī? ³⁰ Magicokia makimwira atiri, Mūdū ūcio atangiri mwikina-rī, nitūngiakimūche kūri wee? ³¹ Nake Pilato agikimera, Mūtimūtware inyuene, mūkamūtūire cira kūrūngana na mawatho manyu. Nao Ayahudi makimwira atiri, Ithui tūtiri na rūtha kūrūragithia mūdū; ³² na nī getha kiugo kīa Jesu kihingio, kīria oigire akiorota gūkua kūria agakua.
- ³³ Tondū wa ūguo-rī, Pilato agicoka nyūmba-ini iria ya gūcirirūo, agiita Jesu, akimūria, Wee niwe Mūthamaki wa Ayahudi? ³⁴ Nake Jesu agicokia atiriri, Ūkūria ūguo wiritwo nī ngoro yaku mwene, kana nī andū angī makwirire ūhoro wakwa? ³⁵ Nake Pilato agicokia atiri, Kai ndi Mūyahudi nīi? Anga ti rūriri rūanyu na athinjiri-Ngai aria anene maakūneana kūri

nii; ni atia wikite? ³⁶ Jesu agicokia atiriri, Ūthamaki wakwa ti wa na gūkū thi; ūthamaki wakwa ūngiri wa gūkū thi, andū akwa mangiri kūruta mbaara, ndikane Ayahudi; no riri, ūria kūrī, ūthamaki wakwa ti wa na gūkū. ³⁷ Tondū ūcio Pilato akimūūria atiri, Anga ūkiri o mūthamaki, wee? Jesu agicokia atiriri, Wee niwoiga, amu ndi mūthamaki. Nikio ndaciarirūo, na nikio njūkite gūkū thi, ati nduike mūira wa ūhorō-ūria-wa-ma. Ūhorō-ūria-wa-ma-rī, mūdū o wothē wago niaiguaga mūgambo wakwa. ³⁸ Pilato akimūūria, Ūhorō-wa-ma ūkiri ūrikū?

Na aarikia kuuga ūguo, akiuma nja ringi kūrī Ayahudi, akimera atiriri, Nii-rī, ndikuona ūuru ekite o na ūrikū. ³⁹ No mwi na mūtugo atiri, ati hīndi ya Bathaka ngamuohorera mūdū ūmwe: riu-rī, mwenda ndimuohorere Mūthamaki wa Ayahudi? ⁴⁰ Nao magigiitika ringi kwanirira, makiuga atiri, Ndūkohore ūyū, ohora Baraba! Na riri, Baraba ūcio aari mūtunyani.

19 HINDI io Pilato agigicoka agitwara Jesu, akimūhūrithia na kiboko kī njaaga. ² Nacio thigari igituma thūmbi ya mūgua, ikimwi-kira mūtwe, na ikimūhumba nguo ndune ya rangi ta wa ndathi; ³ igokaga hari we, ikoiga, Wi mūhorō, Mūthamaki wa Ayahudi! ikamūgūtha na hī. ⁴ Nake Pilato akiuma nja ringi, akimera atiri, Oneni, ngūmuumiria haha mūri, mūmenye ndikuona ngero agerete o na irikū. ⁵ Jesu nake agikiuma nja, e na thūmbi io ya mūgua o na nguo io ndune. Nake Pilato akimera, Rorei, mūdū ni ūyū! ⁶ Athinjiri-Ngai aria anene o na makanga maaki-muona, makirika kwanirira, makiugaga, Mwambithie mūti igūrū! mwambithie mūti igūrū! Nake Pilato akimera atiri, Mūtikimūtware inyue, mūmwambe mūti igūrū, amu nī ndinona ngero agerete. ⁷ Nao Ayahudi makimūcokeria atiri, Ithui-rī, twi na watho witū, na tondū wa watho ūcio nī kūruragwo aagiriirūo nī kūruragwo, tondū niētuire Mūrū wa Ngai.

⁸ Pilato aakiigua ūhorō ūcio, akiya gwigigira kwi ūria egwigigirite; ⁹ agitonya ringi nyūmba iria ya gūcirirūo, akiūria Jesu atiri, Ūri wa kū, wee? No riri, Jesu ndaigana kūmūcokeria ūndū. ¹⁰ Tondū ūcio Pilato akimūūria, Kai ūgūkirega kūjaririra? kai ūtoī ndi na hinya njuge wohorūo, na ndi na hinya njuge wambwo mūti igūrū? ¹¹ Jesu akimūcokeria atiriri, Ndūngiri na hinya ūnjike ūndū o na ūrikū, ūtangihereirūo igūrū; na tondū ūcio, ūria wihitie mūno nī ūria ū'neanire kūrī wee. ¹² Aagua ūguo, Pilato akienda amuhore, indī Ayahudi makianirira, makiuga, Wohora mūdū ūyū-rī, ndūri mūrata wa Kaisari; mūdū o wothē wituaga mūthamaki niamenete Kaisari. ¹³ Pilato aakiigua ūhorō ūcio, agitwara Jesu nja, agiikarira giti gla ituīro, handū hetagwo Haria-haare-Mahiga, na hakigwetwo na Kihibirania hagetwo Gabatha. ¹⁴ Na riri, kwari mūthenya wa Ihaariria ria Bathaka, na gūgakinya ta thaa thita. Akiira Ayahudi, Nī ūyū, Mūthamaki wanyu! ¹⁵ Nao magikianirira, makiuga, Niatwarūo! niatwarūo! mwambithie mūti igūrū! Nake Pilato akimoria atiri, Nyambithie Mūthamaki wanyu? Nao athinjiri-Ngai aria anene magicokia atiri, Tūtiri na mūthamaki ithui, tiga o Kaisari. ¹⁶ Tondū ūcio agikimanengera we akaambwo mūti igūrū.

Magikinyita Jesu, ¹⁷ nake akiumagara ekuūire mūti wake, agikinya haria hetagwo Handū ha kībuuri, na noho hetagwo na Kihibirania Gologotha; ¹⁸ na hau makimwamba mūti igūrū, na makimba andū angī eri mūti igūrū hamwe nake, ūmwe mwena ūyū na ūmwe mwena ūcio ūngi, Jesu e gatagati. ¹⁹ Ningi Pilato akiandikithia ūhorō wake kahengere-ini, agigekirithia mūti wake igūrū. Na ūria kaandikitwo nī ū: JESU MŪNAZARI, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. ²⁰ Nao Ayahudi magigithoma ūhorō ūcio aingi, nī gūkorūo handū hau Jesu aambūirūo haari hakuhi na irūūra; na waandikitwo na Kihibirania, na Kiroma na Kiyunani. ²¹ Nao athinjiri-Ngai aria anene a Ayahudi magikiira Pilato atiri, Tiga kwandika, Mūthamaki wa

36 Joh 6:15; 8:23;
Dan 2:44;
Mat 26:53.

37 1 Tim 6:13;
Joh 10:27.

38 Joh 19:4, 6.

39, 40 Mat
27:15-23;
Mar 15:6-14;
Luk 23:18-23.
40 Atūm 3:14.

1-3 Mat 27:26-30;
Mar 15:15-19.
3 Joh 18:22.

4 Joh 18:38.

6 Joh 18:31.

7 Alaw 24:16;
Luk 22:70;
Joh 5:18;
10:33.
9 Mat 26:63.

11 Joh 10:18;
Atūm 2:23.

12 Atūm 3:13;
Luk 23:2.

14 Joh 18:28.

15 Luk 23:18;
Joh 19:6.

17 Mat 27:33;
Mar 15:22;
Luk 23:33.
18 Luk 23:32, 33.

19 Mat 27:37.

Ayahudi; andika ati ni kuuga oigire, Ni ni Muthamaki wa Ayahudi.

²² Nake Pilato agicokia atiri, Uguo ndaandika-ri, nindaandika ndanina.

23 Mat 27:35.

²³ Nacio thigari, ciarikia kwamba Jesu muti iguru, igikioya nguo ciake, igicitua maringa mana, muthigari iringa riake, muthigari iringa riake; o na kanju nayo makimioya; na riri, kanju io ndiari na rutumo, yarutitio iguru gutumwo iri o tama umwe ugwataine mbari ciothe. ²⁴ Tondū ūcio magikiirana atiri, Nitūte kumiatūra, tumicukire miti, tumenye ūria ūguthii nayo; na ni getha ūhoro ūria wandikitwo ūhingio, ūria uugite atiri,

Makigayana nguo ciakwa,

Nario itonyo riakwa makiricukira miti.

25 Mat 27:55, 56.

²⁵ Uguo noguo thigari ciekire. ²⁵ Na riri, hau muti-ini wa Jesu nihaarungii nyina, na mwari wa nyina na nyina, Mariamu mutumia wa Kilcopa, na Mariamu Mumagidali. ²⁶ Nake Jesu aakiona nyina, na murutwo ūria endete, marungii ho, akiira nyina atiri, Mutumia ūyū, muruguo ni ūcio!

26 Joh 13:23.

²⁷ Agicoka akiira murutwo ūcio atiri, Ni ūcio nyūka! Na gwata o hndi io murutwo ūcio akimutwara agatūre gwake.

28 Thab 22:15.

29 Thab 69:21;
Mat 27:48.

²⁸ Riri ringi, aamenya ati riu maundū mothe ni mariku, ni getha ūhoro ūria mwandike ūrikie gwika, Jesu akiuga atiri, Ni'nyotii. ²⁹ Na haari na nyanja yaigitwo ho iyyūre thiki; magithecerera rathanju rua muthobi thibanji iyyūre thiki, makimutwaririra kanua-ini. ³⁰ Nake Jesu aarikia gūkunda thiki ūcio, agikiuga atiri, Ūhoro niwarika; akiinamia mutwe, agituikana.

30 Joh 17:4;
Mat 27:50.

31 Joh 19:14;
Gucok 21:23.

³¹ Ningi tondū ni muthenya wa Ihaariria, ciimba itigatinde miti iguru muthenya wa thabatū (ni gūkorūo thabatū io yari muthenya mūnene), Ayahudi magikihoia Pilato oige andū acio aambe moimwo maguru, ciimba irutwo cieherio. ³² Thigari igigithii ikiunanga ūria wa mbere maguru, o na ūria ūngi waambitwo nake; ³³ no maakinya hari Jesu, mona niarikitie gūkua, magitiga kuuna maguru make; ³⁴ no ningi, muthigari umwe akimūthecca na itimū mbaru, nake, o aathecwo, akiura thakame na mai. ³⁵ Na ūria wonire uguo niwe mūira, naguo ūria wake ni wa ma; nake nioi ni ma ekuuga, ni getha o na inyūi mwitikie. ³⁶ Amu-ri, gwekirūo ūguo ni getha ūhoro ūhingio, ūria wandikitwo ati, Ndari ihndi o na rimwe angiumwo.

34 I Joh 5:6, 8.

35 Joh 21:24;
I Joh 1:1-3.

36 Thab 12:46;
Ndar 9:12;
Thab 34:20;
I Kor 5:7.

37 Zek 12:10;
Kug 1:7.

38-42 Mat
27:57-61;
Mar 15:42-47;
Luk 23:50-55.

39 Joh 3:2; 7:50;
Thab 45:8;
Mat 2:11.

40 Joh 20:5-7.

³⁷ Na ningi ūhoro ūngi ūkaandikwo atiri, Makarora ūria maathecire.

³⁸ Na thutha ūcio Jusufu, wa kūra gwigtagwo Arimathea, nake aari murutwo wa Jesu, no ni kūhitha aathithaga ni undū wa gwigitira Ayahudi, ūcio akihoia Pilato rūtha arute mwiri wa Jesu autware; nake Pilato akimūhe rūtha. Agigithii agitwara mwiri wake. ³⁹ O na Nikodemo nake agithii, o ūria waambite gūthii kūrī we ūtukū, agitwara ndukanio ya manemane na thubiri ingikinya ta ratiri igana. ⁴⁰ Magigitwara mwiri wa Jesu, makiuthaya na matama ma gatani o hamwe na minyamū io minungi wega, ta mūtugo wa Ayahudi wa gūthikana. ⁴¹ Na riri, handū hau aambirūo mūti iguru haari mūgūnda, na mūgūnda ūcio thini hakagia na muungu wa gūthikana, mwerū, ūtari waigwo mūdū. ⁴² Handū hau-ri, tondū wa muthenya ūcio wa Ihaariria ria Ayahudi (amu muungu ūcio wari hakuhi), niho maakigire Jesu.

1 Mat 28:1, 2;
Mar 16:1-4;
Luk 24:1, 2.
2 Joh 13:23;
20:13.

3 Luk 24:12.

5 Joh 19:40.

20 NA riri, muthenya wa kwambirira kumia Mariamu Mumagidali akiroka mbirira-ini rucini tene, kuri o nduma, akiona ihiga ri ithengie muungu-ini. ² Agigiteng'era, agithii gwi Simoni Petero, na kwi murutwo ūria ūngi, ūria Jesu endete, akimera atiri, Nimarutite Mwathani muungu-ini, na tūtiūi haria mamūgite. ³ Petero agikumagara o na murutwo ūcio ūngi, magithii marorete mbirira-ini. ⁴ Makigwata gūte'era o eri, nake murutwo ūcio ūngi agikiria Petero ihenya, agikinya muungu-ini mbere; ⁵ na aainamirira aarora thini, akiona matama maria ma gatani me maige thi, na ndatonye. ⁶ Simoni Petero nake agigika, amūmūiriire, agi-

tonya muungu thini; nake akiona matama macio ma gatani me maige thi, ⁷ o na gitambaya nakio kiria kiari mutwe wake, gitaigito hamwe na matama macio ma gatani, ni gükunjwo giakunjito gikaigwo handu mwanya. ⁸ Hindi io muruto ucio ũngi nake agigitonya, ucio waambire gükinya muungu-ini, nake akiona, agiitikia. ⁹ Amu nginya hindi io mati-amenyete wega ũhoro ũria wandikitwo, ati no mūhaka acoke ariūke oime kwi aria akuu. ¹⁰ Arutwo acio magigicoka künika kwao muci.

¹¹ Na riri, Mariamu agitigwo arungii muungu-ini nja akiriraga; agiki-inamirira o akiriraga, akibara muungu thini, ¹² akiona araka eri me na nguo njeru maikaire thi, umwe agaikara mutwe-ini, na umwe maguru-ini, haria mwiri wa Jesu waigitwo. ¹³ Makimuria, Urarira ni undu ki, mutumia uyū? Nake akimera atiri, Ni undu nimarutite Mwathani wakwa, na ndiū haria mamugite. ¹⁴ O aarikia kuuga ũguo, akiihūgura, akiona Jesu arungii, na ndamenye niwe Jesu. ¹⁵ Nake Jesu akimuria, Ni ki gitumite ũrire, mutumia uyū? nū ũracaria? Nake akimwira atiriri, oi niwe mūrimi wa mūgunda ucio, Mūhuri uyū, akorūo niwe ũmurutite hahā, njira haria ũmūgite, 'thii ngamuoe. ¹⁶ Jesu akimwira, Mariamu-i. Nake akimūhūgukira, akimwira na Kihibirania atiri, Raboni; nago no ta kuuga, Mūrutani. ¹⁷ Nake Jesu akimwira, Tika kū'nyita, amu ndiri ndiraambata 'thii gwi Ithe witū; thii kūri ariū a Awa, ũmere atiri, Ndi wa kwambata 'thii kūri Awa, na nowe Ithe wanyu; na kūri Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu. ¹⁸ Nake Mariamu Mūmagidali agithii akiira arutwo atiri, Ninyonete Mwathani; na akimera ati niwe wamwira maundū macio.

¹⁹ Ningi mūthenya o ucio wa kwambirira kiumia, gükinyite hwa-ini, na mirango ikahingwo kuu arutwo maari, ni undu wa gwigigira Ayahudi, Jesu agiuka akirūgama gatagati-ini, akimera atiri, Gai na thayū. ²⁰ Na aarikia kuuga ũguo, akimonia hi ciake o na mbaru. Nao arutwo mona Mwathani magikena. ²¹ Jesu agikimera ringi atiri, Gai na thayū; o ta ũria Ithe witū aandekirie ni, noguo ndamūreikia inyu. ²² Na aarikia kuuga ũguo akima-heherera, akimera, Iyūkiari Roho Mūtheru; ²³ andū ariā othe mwarekera mehia mao, nimaarekerūo; ariā othe mwarega kurekera mehia mao, megūikara matarekeirūo.

²⁴ Na riri, ũmwe wa aria ikūmi na eri, na ni Toma ũria wetagwo Wamahatha, ucio ndaari nao hindi io Jesu okire. ²⁵ Tondū ucio arutwo aria angī makimwira, Nituonete Mwathani. Nake akimera atiri, Itonete irema cia mithumari hi ciake, na ngatonya kiara giakwa irema-ini icio cia mithumari, na ngatonya guoko gwakwa mbaru-ini ciake-ri, ndingitikia o na hanini.

²⁶ Ningi matukū maathira anana, arutwo ake maari kuo ringi kuu nyumba thini, na maari na Toma. Nake Jesu agiuka, mirango iri mihinge, akirūgama gatagati-ini, akiuga, Gai na thayū. ²⁷ Agicoka akiira Toma atiri, Rehe kiara giaku hahā, ũrore hi ciakwa; na ũrehe guoko gwaku, ũtonye mbaru-ini ciakwa; na ũtike gūtuika wa kurega gwigitika, ũtuika wa gwigitika. ²⁸ Toma agicoka akimwira atiri, Mwathani wakwa, Ngai wakwa! ²⁹ Nake Jesu akimwira atiriri, Wee tondū niūnyonete, nikio witikitie; gūkena-ri, ni aria matonete, na no metikitie.

³⁰ Gwi ciama ingi nyingi Jesu ekire arutwo me ho, itaandikitwo mbuku ino; ³¹ na icio niciandikitwo ni getha mwitikie ati Jesu niwe Kristo, Mūru wa Ngai; na tondū wa gwigitika mūgie na muoyo na undū wa riitwa riake.

21 THUTHA ucio Jesu neionithirie arutwo ake ringi iria-ini ria Tiberia; na ũria eonithanirie ni ũu: ² Simoni Petero, na Toma ũria wetagwo Wamahatha, na Nathanaeli wa na kūria Kana ya Galili, na ariū a Zebedi, o na arutwo angī ake eri, andū acio maari hamwe. ³ Nake Simoni Petero akimera atiri, Nū ndathii gūtega ciungūyū. Makimwira, O na ithui nitū-

7 Joh 11:44.

9 Luk 24:46;
Atim 24:32;
1 Kor 15:4.

12 Luk 24:4.

13 Joh 20:2.

14 Mar 16:9.

17 Ahib 2:11, 12;
Joh 14:12.

18 Mar 16:10.

19 Mar 16:14;
1 Kor 15:5.20 Luk 24:40;
1 Joh 1:1.

21 Joh 17:18.

22 KJam 2:7;
Joh 7:39;
Atim 2:4.23 Mat 16:19;
18:18.

24 Joh 11:16;

14:5.
25 Joh 19:34;
20:20.

26 Joh 20:19.

27 Luk 24:39;
1 Joh 1:1.28 Joh 1:1.
29 1 Pet 1:8.

30 Joh 21:25.

31 1 Joh 5:13;
Joh 11:27;
Rom 1:17.

1 Joh 20:19, 26.

2 Joh 1:41, 45;
20:24;
Mat 4:21.

- gũthii nawe. Magikiomagara magitonya marikabu; na ūtukũ ūcio matigana kũgwatia kindũ. ⁴ Na rūcini gũgikia Jesu agikorũo arũngii rūtere-ini rūa iria; nao arutwo matiamenyaga niwe Jesu. ⁵ Nake Jesu agikimoria atiri, Ciana, mwi na kanyamũ ga kũria? Makimũcokeria, Aca, tũtiri. ⁶ Akimera, Ikiai rūgara mwena wa ūrio wa marikabu, na nĩmũkuona. Magigũkia, na hindi io rūkirema kũgucika ni ūria ciũngũyũ ciũngĩhite. ⁷ Tondũ ūcio mũrutwo ūria wendetwo ni Jesu akiĩra Petero atiri, Ni Mwathani. Simoni Petero aakĩgua ati ni Mwathani, akiĩoha nguo yake (tondũ aari ūtheri), akirũga mai-ini. ⁸ Nao arutwo aria angĩ magiũka na macua iria nyinyi (tondũ matiarĩ haraya na rūtere, no ta itĩina ria makinya igana), magiũka makigucagia rūgara rūiyũire ciũngũyũ. ⁹ Maakirikia kuumĩra rūtere-ini, makiona mwaki wa makara wakĩtio ho, na ciũngũyũ ii njikire riiko, o na mũgate. ¹⁰ Nake Jesu akimera, Rehei ciũngũyũ imwe icio mwanyita. ¹¹ Nake Simoni Petero agikiĩhaica macua akigucia rūgara akiruumĩra rūtere rūiyũire ciũngũyũ iria nene, igana ria mirongo itano na ciũngũyũ ithatũ; ningi o na haria ciari nyingĩ ūũ, rūgara rūtiigana gũtuika. ¹² Nake Jesu akimera, Ūkai mwigagũre. Nao arutwo gũtiri wetire kũmũ-ũria, Niwe ū? ni kũmenya niwe Mwathani. ¹³ Nake Jesu agithii, akioya mũgate, akimahe, o na ciũngũyũ nacio. ¹⁴ Riu nĩrio ria gatatũ Jesu conithirie arutwo ake, arikĩtie kũriũka akoima kwi aria akuũ.
- * ¹⁵ Ningi maakirikia kwigagũra, Jesu akiũria Simoni Petero atiri, Simoni wa Jona, wee-ri, niũnyendete kũri aya angĩ? Akimwĩra, Ī-ni, Mwathani, wee niũũ nĩngwendete. Nake akimwĩra atiriri, Heaga tũgondu twakwa gĩa kũria. ¹⁶ Akimũũria ringĩ hingo ya kerĩ, atiri, Simoni wa Jona, niũnyendete? Akimwĩra, Ī-ni, Mwathani, wee niũũ nĩngwendete. Nake akimwĩra atiriri, Riithagia ng'ondũ ciakwa. ¹⁷ Agicoka akimũũria hingo ya gatatũ, atiri, Simoni wa Jona, niũnyendete? Nake Petero aakĩgua ūũru ni ūndũ aamũũria hingo ya gatatũ, Niũnyendete? Agikimwĩra atiri, Mwathani, wee niũũ maũndũ mothe; no ūkuona ati nĩngwendete. Nake Jesu akimwĩra atiriri, Heaga ng'ondũ ciakwa gĩa kũria. ¹⁸ Ndakwĩra atiri, o ma, ma, Riria warĩ mũnyinyi, niweohaga, ūgetwara o handũ wendaga gũthii; riria ūgakũra-ri, ūgatambũrũkia moko, mũndũ ūngi akuohe, agũtware handũ ūtangenda gũthii. ¹⁹ Na riri, oigire ūguo akiorota gũkua kũria ūcio agakua agoocithie Ngai nakuo. Na aarikia kuuga ūguo agicoka akimwĩra, Nũmirira.
- ²⁰ Nake Petero, aahũgũka, akiona mũrutwo ūria wendetwo ni Jesu amomite thutha; na ni ūria wecokirie na thutha ctiirite hakuhi na gĩthũri kia Jesu riria maarĩaga irio cia hwai-ini, akimũũria, Mwathani, ūcio ūgũgũkũnyanira nũ? ²¹ Petero aamuona, agikiũria Jesu atiri, Mwathani, mũndũ ūyũ nake, atia? ²² Jesu akimwĩra atiriri, Ndenda aikare mũira wa ngoka, ūcio ūkiri ūhoro waku? Wee nũmirira. ²³ Tondũ ūcio kiugo kiu giki-hunja kũri ariũ a Ithe witũ, gũkiĩrio ati mũrutwo ūcio ndagakua; indĩ Jesu ndaigana kũmwĩra ndagakua, ni kũmwĩra aamwĩre atiri, Ndenda aikare mũira wa ngoka-ri, ūcio ūkiri ūhoro waku?
- ²⁴ Ūcio niwe mũrutwo ūria ūheanite ūira wa maũndũ maya, na nowe wamaandikire; nague ūira wake, ithui nĩtũũ no wa ma.
- ²⁵ O na kwi maũndũ mangĩ maingĩ Jesu ekire, namo mangiandikwo ūmwe ūmwe mathire, ngwigereria ati o na thi yothe ari yo ndĩngĩganira mabuku maria mangiandikwo.

* v. 15-17. Thĩni wa rūthĩomi rūa kiyunani kwi na ciugo igiri itaũritwo haha "kwenda". Twahota gũtũra ūũ:—

15. . . . Simoni wa Jona, wee-ri, niũnyendete kũri aya angĩ? Akimwĩra, Ī-ni, Mwathani, wee niũũ ati ndĩ mũrata waku. . . . 16 Akimũũria ringĩ hingo ya kerĩ atiri, Simoni wa Jona, niũnyendete? Akimwĩra, Ī-ni, Mwathani, wee niũũ ati ndĩ mũrata waku. . . .

17 Agicoka akimũũria hingo ya gatatũ atiri, Simoni wa Jona, wĩ mũrata wakwa? Nake Petero aakĩgua ūũru ni ūndũ aamũũria hingo ya gatatũ, Wĩ mũrata wakwa? Agikimwĩra atiri, Mwathani, wee niũũ maũndũ mothe; no ūkuona ati ndĩ mũrata waku.